

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

LIV. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

BUDAPEST, 1941.

7. SZÁM

FOLYÓIRATA

JULIUS

Mai koreszmék a nevelésügyben.

1. *Korszellem és nevelésügy.* 2. *A mai nevelésügy főbb törekvései:* a) a nemzeti gondolat fokozottabb érvényesülése; b) a közösségi szempont előtérbe kerülése; c) az egyoldalú értelemfejlesztés mellett az erkölcsi és testi nevelés hangsúlyozása; d) a nevelői gondolkodás kiterjedése. 3. *A mai korszellem uralkodó eszméi:* a) a nemzeti eszme; b) egyéni szabadság és közösségi kényszer harca; c) az emberi észbe vetett hit megrendülése; d) technikai szellem felfokozódása. 4. *Kapcsolat a koreszmék és nevelésügyi törekvések között.* 5. *Következtetések.*

1. Valamely kor szelleme legszembeszökőbben kultúrájában nyilatkozik meg. Tudomány, vallás, erkölcs, irodalom, művészet, jogrendszer, politikai irányzat, gazdasági élet stb. nagyjából a kultúrának azok a megnyilvánulásai, amelyekből a kor szellemét legtisztábban leszűrhetjük.

A nevelésügy szintén hozzátartozik a kultúrához. Nagyon lényeges mozzanata. Hisz éppen az egyik rendeltetése, hogy a meglévő kultúrát a következő nemzedéknek átszármaztassa, hogy az megőrizze és továbbfejlessze.¹

„Az emberi történet nagy dráma, — írja Kornis Gyula² — amelynek színészei az egymást felváltó nemzedékek. Hogy ezek folytatni tudják a darabot, az előző nemzedék mindig kitanítja a következőt arról, hol tart a dráma, a cselekménynek milyen pontján állunk? A nemzedékek így egymást átvezetik a jelenbe, hogy ezt továbbfejlessék a jövőbe.” Ezt az átvezetést végzi intézményesen a nevelés s e feladat elvégzésére szerveztetett a nevelésügy.

A nevelésnek valóban egyik legsajátosabb vonása, hogy a múltból nő ki, de a jövőre hat. A nevelés az élet folyamatában örökké a híd szerepét tölti be. A nevelők mindig a múlt hagyományait hozzák magukkal, a jelenben nevelnek s növendékeiket mégis egy eljövendő munkára készítik elő. A nevelés csak akkor tudja ezt a múltból a jövőbe átvezető feladatát jól megoldani, ha a nevelőkben

¹ A nevelésügy itt összefoglalóan jelenti mindazt, ami a nevelés körébe vág, tehát a nevelés tevékenységét, a rá vonatkozó elmélkedést, valamint a nevelés irodalmát és intézményeit.

² A *mai világ képe* sorozat I. kötet *Szellemi élet* bevezető tanulmányában: *Korunk önvizsgálata*. Bpest. 1940. Kir. Magyar Egyetemi Nyomda 17. l.

egyrészt erős történeti érzék lakozik, másrészt a jelen viszonyainak éber figyelése párosul a jövőre irányulás szándékával. Ha a nevelés csak a mult hagyományait származtatná át, — mint ahogy sokan kizárólag ebben látják a nevelés lényegét — akkor nem tudná előkészíteni a jövőt. Ha viszont csupán a jövőre gondolna s közben nem venné figyelembe az eddigi fejlődés útját, szintén nem töltené be rendeltetését.³

Ha a mai nevelésügy ezerfelé szerteágazó törekvéseiben vezető gondolatokat és irányokat keresünk, nem csodálkozhatunk, ha végső mozgóként azokra az uralkodó koreszmékre bukunk, amelyek a kultúra egyéb megnyilvánulásaiban is elénk tárulnak. A nevelésügyben ma mutatkozó törekvéseknek kimutatása azonban nem egyszerű. E vizsgálatokban főleg két nehézséggel kell számolnunk.

Az egyik inkább általános természetű. Amikor u. i. egy korban benneélünk, nehezen vehetők észre azok az irányító gondolatok, amelyek jellemzők rá és az előző kortól elkülönítik. A korban élő ember mindig úgy látja, hogy egymással szögesen ellenkező eszmék egyaránt érvényesülnek a korszakban. Mindegyik elmélkedő éppen ezért úgy jellemzi korát, mint a válságok és átmenetek idejét. Nem kell bővebben bizonyítanunk, hogy napjainkban valóban válságok és átmenetek idejét éljük.

A másik nehézség a nevelésügy sajátos természetében rejlik. A nevelésügyben — éppen a miatt, hogy a nevelés mindig összekötő kapocs mult és jövő között — sokkal bonyolultabban keverednek a mult, a jelen és a sejtelmes jövő koreszméi, mint egyéb kultúrterületeken. Túlhaladott álláspontok utolsó mentsváraként a nevelésügybe kapaszkodnak és így szeretnék régi uralmukat feltámasztani. Új és eljövendő gondolatok pedig a megvalósulás és elterjedés reményében vernek itt gyökeret. Régi és új koreszmék elhatárolása mindenütt nehéz, különös óvatosságra int azonban ez a vizsgálódás a nevelésügyben.

2. E nehézségek ellenére is kétségtelen, hogy nemcsak irodalomban, művészetben, tudományban, erkölcsben, jogrendszerben, politikai irányzatban és gazdasági életben mutatkozik egységes korszak, hanem a nevelésügyben is észrevehető azonos törekvések. Az utolsó két évtizedben egymástól messzefekvő országokban, a nevelés elméletében csakúgy, mint a gyakorlatban és szervezeti kérdésekben sok megegyező vonás található.

a) A világháborút megelőző évtizedek nevelési eszménye világszerte az *örök ember* volt. Nevelélméletek és intézmények mindenütt a humanitást szolgálták. Az európai országok köznevelése alig különbözött egymástól. Az összes kormányzatok tanügyi hatóságát egyetemes emberi szempontok vezették. A közoktatási intézmények sem szervezetben, sem tanulmányi anyagban, de még

³ L. bővebben Imre Sándor tanulmányát *Multunk és jelenünk a nevelésben* a Nevelésügyi Szemle 1939. évf. 337—340. l.

benső szellemben sem símultak az egyes nemzetek történelmi hivatásához, nem tükrözték az országok földrajzi és gazdasági adottságait, nem alkalmazkodtak a nép faji jellemvonásaihoz.

Ma egészen más a helyzet! Minden ország köznevelése egyéni szint mutat. Különösen Németország és Olaszország nevelésügyének újabb alakulása mutatja ennek a gondolatnak teljes diadalát. Egész művelődéspolitikájukat országuk jelenlegi viszonyaihoz, a népi szükségletekhez szabják. Mas országokban, ha nem is ennyire szembetűnően, szintén előretör a nevelésben a nemzeti gondolat. Ma már egyik ország sem vesz át a másiktól meggondolás nélkül nevelésügyi újítást, csak úgy, ha saját viszonyaihoz szabja.

A nemzeti vonás az utóbbi időben a magyar nevelésügynek is kezd alapjává válni. Teljesen sohasem hiányzott. Csak hosszú ideig nem tudott középponti tényezővé válni, s mintha nem a lényegét ragadta volna meg, inkább külsőségekben mutatkozott. Szép szavakban, hazafias szónoklatokban, a magyar mult dicsőségének hangcztatásában volt elsősorban magyar köznevelésünk. Iskolaszervezetünk, tanításterveink művelődési anyaga nagyrészt idegen utánczat volt, nemígen felelt meg a magyar nép gondolkodásmódjának. Az iskola nem készítette elő a magyarságot azokra a feladatokra, amelyeket ez a föld s a nemzet mai állapota követelt. Érzésben, gondolkodásban és akarásban a magyar lelkiség csak napjainkban kezd nevelésügyünkben megvalósulni. A cselekvő hazafiség szelleme most kezd általánossá válni. Hogy nevelésünk alkalmazkodjék a nemzet helyzetéhez és elégítse ki nevelési szükségleteit, amit nemzetünk legjobbjai (*Zrínyi Miklós, Apáczai Csere János, Széchenyi István és Wesselényi Miklós*) már régóta hangoztatnak, mintha már több volna pusztába kiáltó szónál. Egyre többen látják, egyre világosabban tudjuk, hogy a nemzeti műveltséget nyújtó nemzetnevelés hiánytalan megvalósítása számunkra az egyetlen lehetséges megoldás.⁴

Sok biztató jel mutat arra, hogy nevelésügyünket végre a nemzetnevelés szelleme fogja átítatni. Néhány a sok közül:

Ma már nemcsak alsófokú, hanem középfokú mezőgazdasági tanintézetek is vannak. Országunk mezőgazdasági jellegének megfelelően számuk egyre nő. Iskoláink felállításában egyébként is kezdünk a meglévő szükségletekhez alkalmazkodni. A gyakorlati életpályákra nevelő iskolák növendékeinek számát az elhelyezkedés szerint próbáljuk szabályozni.

A magyar nyelvvédő mozgalom, amelyik eredetileg társadalmi megmozdulás volt, bevonult az iskolába és ma már ott is ígen szép eredményeket mutathat fel. Anyanyelvünknek minden idegen befolyástól való megtisztításában valóban a nemzeti gondolat emelkedésének egyik jelét kell látnunk.

A népművészet, általában a néprajz kezd bevonulni hivatalos

⁴ L. bővebben a szerző *Magyar művelődéspolitikai kérdések* c. cikkét a Pedagógiai Szeminárium 1939—40. évf. 24—29. l.

tanításterveinkbe. Zeneoktatásunkat kezdi átíratni az ősi magyar zenei szellem. Több téren mutatkozik a magyar néphez való közeledés. A nyolcosztályos népiskola megvalósítása szintén a magyar nemzet gerincének, a földműves-rétegnek magasabb műveltséghez juttatását célozza.

A hagyományos magyar katonai eszmény a levante intézményben nyert korszerű keretet s bizonyos katonás szellem érvényesülése valóban mutatkozik.⁵

Hivatalos tanításterveinkben a nemzeti tantárgyak eddig nem tapasztalt elsőbbségben részesülnek és jelentőségük hangoztatása megnövekedett. Történelemben és földrajzban pl. alsófokú iskoláinkban is a magyarság-kutatás legújabb módszerei és eredményei jutnak szóhoz.

Mindez azonban csak biztató kezdet. Még messze vagyunk attól, hogy nevelésügyünket maradéktalanul a nemzetnevelés szelleme hassa át. Kétségtelen, hogy Európa több államának nevelésügyében a nemzeti gondolat a miénknél is erősebben érvényesül. Nálunk is erős ez a szellem, s a jelek szerint a megvalósulás üteme egyre gyorsul.

A nevelésügy szerzteágazó áramlatai között kétségtelenül az a törekvés ötlük először szemünkbe, hogy a nevelésügy középpontjába mindenütt a nemzeti gondolat kezd kerülni.

b) A nevelés elméletében és gyakorlatában egyszer az egyén, máskor a közösség állott előtérben. A világháború kitöréséig a nevelésügy kétségtelenül a liberális individualizmus jegyében folyt. Az egyénnek minél jobb érvényesülése volt a jelszó. A közösség ehhez csupán a keretet és hátteret szolgáltatta. A mult század politikai elmélkedői az államtól is főleg azt várták, hogy a béke és biztonság öre legyen, amelynek árnyékában mindenki nyugodtan élheti egyéni életét. Mégsem állíthatjuk, hogy ekkor a szociális gondolat teljesen hiányzott. Bizonyos azonban, hogy az egyéni szempont mellett csupán másodrendű tényező volt.⁶

Még a világháború utáni közoktatási újítások legtöbbje is az egyéni szempontnak kedvezett. *Montessori* Mária széles körben elterjedt eljárásának, a belga *Decroly* Ovid módszerének, az amerikai *Parkhurst* Helén daltoni rendszerének legfontosabb alapelve a gyermek egyéniségének a figyelembevétel. Ezeknek a törekvéseknek közös vonása, hogy az egyén képességei minden kötöttségtől mentesen a lehető legteljesebb mértékben kibontakozhassanak.

Ezzel szemben napjainkban a közösségi gondolat még a kimonodottan demokratikus jellegű országok nevelésügyében is az eddiginél nagyobb teret kap. Egyes államokban pedig egyedüli irányító eszmévé válik. Ismeretes, hogy Németország, Olaszország és Orosz-

⁵ L. főleg *Makkai Sándor: Tudománnyal és fegyverrel.* Bp. 1939. és *Saad Ferenc: Katonai nevelés.* Pécs. 1940. c. könyveket.

⁶ L. a szerző *Egyéni és közösségi szempont a nevelésben* c. írását a *Nemzeti Közoktatás* 1937. évf. 7. számában.

ország nevelésügyében kizárólag a kollektív szempont a döntő. A parancsuralmi politikai rendszerekben az egyes embernek csupán annyiban van értéke, amennyiben a közösséget szolgálja. Ehhez a felfogáshoz alakult a nevelésügy is. A *Montessori*-rendszerű kisdudóvók és iskolák száma a fasiszta Olaszországban egyre csökkent s helyüket ma már teljesen átvették a közösségi szellemre nevelő *Agazzi*-iskolák.⁷ A nemzeti szocialista Németországban pedig teljesen elcsendesedett az ú. n. munkaiskola gondolata.

Ha nem is ebben a túlzott formájában, a nevelésügyben ma már az egyénivel szemben mindenütt a szociális gondolat lépett előtérbe. Az iskola már nem elégszik meg avval, ha növendékeit bizonyos ismeretanyaggal ellátja és lelkileg is kiműveli, hanem ezzel egyenrangú kötelességének tartja, hogy a gondjaira bízott ifjúságot a közösség tagjává nevelje. Az iskola ma azt tekinti feladatának, hogy olyan embereket neveljen, akik egyéni érdekeiket a köz érdekeinek alá tudják rendelni.

Abban az értelemben is szociális gondolat hatja át a nevelésügyet, hogy az iskolázás — bár még mindig nem abban a mértékben, mint kellene — ma már nem csupán az anyagilag tehetősebb osztály gyermekeinek előjoga, hanem egyre szélesebb néprétegek előtt nyílik meg a legmagasabb műveltséget nyújtó iskolák kapuja is. Egyre több szociális intézkedés gondoskodik arról, hogy a szegényebb néposztály tehetséges gyermekei is részesülhessenek a kultúra áldásaiban, hogy majd képességeiknek megfelelően vehessenek részt a magyar közélet vezetésében.

A *szociális gondolat* egyre fokozódó térhódítása a nevelésügy második észrevehető törekvése. Megállapítható, hogy a nevelésügyi gondoskodás előtérben ma már nem az egyes ember boldogulása áll, sokkal inkább a közösségért dolgozni és áldozatot hozni tudó ember nevelése a cél.

c) Az ember három irányban fejleszthető: értelmileg, erkölcsileg és testileg. Az összhangzatos emberképzés azt kívánja, hogy e három szempontnak egymással arányban kell állania. Minden egyoldalúság káros. Milyen szánalmas látvány egy hatalmas ember, akinek értelme vagy erkölcsössége csupán a gyermek színvonalán mozog! S mennyi bajt okozott már az eszes, de erkölcsileg alacsonyan álló ember! Az is bizonyos, hogy a legnagyobb lángész sem tejhethi ki képességeit, ha nagyon törekeny testben lakozik.

Bár a nevelés elmékedői már régóta hirdetik az összhangzatos emberképzést, mégis a legutóbbi időkig a nevelés gyakorlata bizonyos egyoldalúságot mutatott. Az iskola majdnem kizárólag az értelem művelését szolgálta, s az életben való elhelyezkedés az elévített tudásanyagot igazoló iskolai bizonyítvány-papirosforma alapján történt. Való igaz, hogy az iskola azzal a rendeltetéssel keletkezett, hogy ismereteket közvetítsen, mert az emberiség folyton

⁷ *Mester János: Az olasz nevelés a XIX. és XX. században.* Bpest. 1936. Kir. Magyar Egyetemi Nyomda. 556. l.

növekedő ismereteit a szülői ház már nem tudta gyermekeinek átadni. Az erkölcsi gondozás, testi fejlesztés és egyéb irányú nevelés azonban továbbra is a család kezében maradt. Később a család ezeknek a nevelési kötelezettségeinek sem tudott eleget tenni, az iskola pedig legjobb akarata mellett sem vállalhatott újabb feladatokat, mert az ismeretek rohamos növekedése folytán eredeti rendeltetésének sem tudott megfelelni.

A közelmúlt iskoláját valóban az egyoldalú értelmi képzés, elsősorban az emlékezet iskolázása jellemezte. Minél több ismeretanyag nyújtása volt a cél. El kell azonban ismernünk, hogy a múltban is rengeteg kísérlet törekedett arra, hogy az iskola az idők kényszerűsége folytán ráháruló egyéb kötelezettségeknek szintén eleget tehesen. A világháború utáni nevelésügynek pedig egyik legjellemzőbb vonása, hogy az iskolát meg akarja szabadítani az egyoldalú intellektualizmustól. Egyre több jel mutat erre.

Amikor ma az iskolában az egyoldalú ismeretközlés mellett a növendékek önálló tevékenységét bekapcsoló munkáltató eljárás lett uralkodóvá, az a gondolat győzedelmeskedett, hogy az ismerő ember mellett a cselekvő ember jobban boldogul az életben.

Amikor ma már tanításterveink is magukévá teszik a tanítási anyag csökkentésére irányuló kívánalmat és hirdetik a „keveset, de jól” elvét, ebben szintén az értelmi képzés egyoldalúsága elleni küzdelmet kell látnunk. Ma az a hivatalos felfogás érvényesül a nevelésügyben, hogy az iskola ne csak tanítson, hanem az ifjúság mindenirányú fejlesztését végezze.

A világháború tanulságai arról győzték meg a vezető köröket, hogy mennyire fontos egy nemzet fiainak a testi ereje és ellenállóképessége. Ennek a belátásnak volt a következménye, hogy a testi nevelés gondolata teljes egészében áthatotta a nevelésügyet és hogy a testi nevelés a szellemi képzés mellett mindenhol egyenrangú szemponttá vált. Az iskolaegészségügy iránti érdeklődés, a testnevelés óraszámának emelkedése, az iskolaorvosi intézmény kiépítése stb. tanúskodik erről.

Nemrég ujsághírek számoltak be arról, hogy a nagy német győzelem után a meg nem szállott területek francia iskoláiban a testnevelés óraszámait tetemesen emelték. A vichy-i kormány úgy látja, hogy a német győzelem oka nem kis mértékben a nemzeti szociálizmusnak az a nevelési újítása volt, amelyik mindennek elé helyezte a testi nevelést, csak ezután következett az erkölcsi, majd sorrendben és jelentőségben utolsónak az értelmi.⁸

Sok más területről hozott példával lehetne még igazolni azt a megállapítást, hogy a nemzeti és szociális gondolat előnyomulása mellett a nevelésügy harmadik nagy törekvése ma az *egyoldalú értelmi képzés elleni küzdelemben* található meg.

d) A nevelés fogalmához eddig valahogyan a gyermek képe,

⁸ Rudolf Benze: *Erziehung im Großdeutschen Reich*. Frankfurt am Main. 1939. 112. l.

meg az iskola kapcsolódott. Régebben úgy gondoltuk, hogy csak a gyermek a nevelés tárgya. Ma az a nézet, hogy valamilyen alakban az ember, mégpedig egész élete folyamán. A pedagógia (gyermekvezetés) ma andragógiává (embervezetés) bővült.

A nevelés alsó határa nem a hatodik életév, hanem a születés perce. Voltaképen már az anyavédelem is a születendő gyermek nevelése. S a felső határ nem az iskolakötelezettségi kor elérése, hanem a szellemi önállóság foka. A nevelés nem fejeződik be az iskola elhagyásával. Az egész iskolán kívüli népművelést ez a megfontolás hívta életre. A köznevelés legégetőbb kérdéseinek egyike ma világszerte az, miképen tudnók a tankötelezettséget kitöltött ifjúságot továbbra is tartós hatás alatt tartani, azaz nevelni. Az iskolaköteles kor felső határának kitolása a nevelői gondolkodás terjedésének a következménye.

De más irányban is beszélhetünk a nevelői gondolkodás terjedéséről. Egyre tágul azok köre, akik másokat tudatosan és tervszerűen alakítani, azaz nevelni igyekeznek. Néhány ilyen közület a sok közül:

Valamennyi *egyházat* ma a nevelés gondolata kormányozza. Az igazi lelkipásztor nem csupán híveinek lelki gondozásával törődik, hanem minden téren boldogulásukat is szíven viseli.

A nevelői gondolkodás kezd behatolni a *közigazgatásba*. A közhivatalokban kezd az a belátás uralomra jutni, hogy nem öncélú intézmények, hanem a közösségért vannak. A közösségérzés és felelősségtudat hat át egyre több köztisztviselőt.

Ma a *katonaság* is határozott nevelő intézmény. A katonaság nevelő hatását nélkülözte hazánk hosszú éveken át, amikor a zsoldos hadsereg idején több évjárat esett ki a katonaság alakító hatása alól. A katonaság mindig alakította az embereket, napjainkban azonban az alakítás szándéka tudatosan él a vezető katonai körökben.

A *politikai életnek* is egészen sajátos nevelési alakjai keletkeznek. Pártok, politikai napilapok nagyon határozott irányban befolyásolják az embereket. A pártok különféle alakulatai ma tervszerűbben dolgoznak, mint valaha.

A felsorolt tények valóban a nevelői gondolkodás terjedésére engednek következtetni. Az életnek egyre átfogóbb területein kezd a nevelés gondolata uralkodni, egyre bővül azok köre, akik az emberek minőségének javítását tekintik feladatuknak. A mai nevelésügynek éppen ezért egyik legjellemzőbb tünete, hogy *a nevelői gondolkodás ma átfogóbb, mint valaha.*⁹

3. Elhagyva most a nevelésügy sajátos területét, nézzük meg, hogy a kultúra egyéb megnyilvánulásaiban miféle uralkodó gondolatok mutathatók ki. A kultúra egyes ágainak kutatói egyöntetűen

⁹ L. részletesen Imre Sándor előadását *A nevelői gondolkodás kiterjedése* címen a Föv. Pedagógiai Szeminárium továbbképző tanfolyamán 1935. októberében.

megállapítják, hogy a mai korszellem vezető eszméi nagyjából a következők:¹⁰

a) Mindegyik kultúrterületet átítatja ma a *nemzeti eszme* (nacionalizmus). Míg az újkor elején a vallásos gondolat uralkodott és ez volt a háborúskodás legfőbb forrása is, addig ezt a szerepet ma a nemzeti eszme vette át. Az utolsó két évtizedben a nemzeti gondolat kétségtelenül végigszágulott Európán. Irodalomban a nemzeti mult és a nemzet nagy fiainak életrajza lett a legkedveltebb tárgykör. A művészet mindegyik ágában a népi elemek kerültek előtérbe. Még olyan nemzetközinek ismert területen is, mint amilyen a tudomány, mindenütt sajátos nemzeti jelleg mutatható ki. Államok életében az egyes népi csoportok erős nemzeti érzése észlelhető. Legjellemzőbb erre, hogy a régi cári Oroszországban sem volt soha akkora a georgiaiak, ukránok, kaukázusiak stb. nemzeti öntudata, mint napjainkban a nemzetközi Szovjet Unióban.

b) A mai korszellem másik uralkodó eszméje az *egyéni szabadság és közösségi kényszer* harca. A kettő aggasztó ellentéte vívja ma világszerte élethalál harcát. Az újkor arra volt büszke, hogy felszabadította az egyént és a középkor uniformizáló szellemével szemben az egyes ember erőinek szabad kibontakozását biztosította. A mai gazdasági élet és politikai rendszer az egyén értékét megint lefokozza s csak a közösségen belül ruházza fel értékkel. Különösen napjainkban, a totális háború idején, az egyik állam védelmi szempontból, a másik hatalmi hajlama miatt szervez minden megmozdulást parancs útján. A hatalmi szervezés pedig föltétlenül korlátozza az egyént és a közös cél alá rendeli. Államvezetésben és politikában a parancsuralmi rendszerek, társadalmi téren a szociálpolitika előretörése és a népjóléti gondolat terjedése, minden téren a népi szempont figyelembevételére mutatja a mai korszellemnek az egyéntől elforduló szociális jellegét.

c) A XIX. század második felét az emberi észbe vetett feltétlen hit és végtelen bizalom jellemezte. Az emberiség minden téren roppant haladást tett, a természet erőit teljesen hatalmába kerítette, s mindezt az emberi értelem hozta létre. A világháború azután alaposan megtépázta az ész mindenhatóságába vetett hitet. Kitént, hogy a népek kölcsönös viszonyát nem az észszerűség, hanem egyedül és kizárólag a vad ösztönök és önző érdekek kormányozzák. Ennek következtében minden téren bizonyos észellenes áramlat mutatkozik. Az exakt természettudományokkal szemben inkább az intuícóra épülő szellemtudományok indulnak virágzásnak. A bölcsélet visszanyeri a tudományok rendszerében régi becsületét és hatalmas fejlődésnek indul. A racionális mozzanatok mellett misztikus elemek kerülnek az emberek érdeklődésének előtérbe. Mindenképpen az *észbe vetett hit megrendülése következett be.*

d) Mindezekon felül talán mégis a *technikai szellem hihetetlen*

¹⁰ Az itt következő fejtegetésekhez l. főleg Kornis Gyula id. munkájának *Korunk önvizsgálata* c. fejezetét.

feltokozódása jellemzi leginkább korunkat. A mai ember értékrendszerének csúcsára a gazdasági-technikai javak kerültek. A háború előtti kor képviselőjeként a *Kaysersling*-féle soffőr-típust emlegetik, a technikai látóhatárba szűkült embert, aki vad iramban érzéketlenül rohan el az élet finomabb értékei mellett.¹¹ Ez a típus bizony még napjainkban is él, talán még jobban, mint a háború előtt. Kétségtelen, hogy bármilyen nagyot alkotott is a kultúra, egyoldalú maradt: ismeretek fokozásában, gazdasági erők megsokszorozódásában és az élet külső kényelmének emelésében merült ki. E mellett elsikkadt az igazi lelki kultúra, a befelé tekintés.

4. Végigtekintve a mai korszellem uralkodó eszméin, természetesnek kell tartanunk, hogy nagyjából megegyeznek a nevelésügyben mutatkozó törekvésekkel, csak hogy a korszellem vezető gondolatai a nevelésügyben sajátosan tükröződnek. Mivel a nevelésügy lényeges mozzanata a kultúrának, nem csodálkozhatunk, hogy kapcsolat mutatható ki közöttük. E sajátos kapcsolat kimutatása feleletet ad egyúttal következő kérdésünkre: Vajjon a nevelésügy nyomjára bélyegét a korra, vagy inkább a korszellem alakítja a maga képe a nevelésügyet?¹²

a) Nem szorul bővebb bizonyításra, hogy a nevelésünkben mutatkozó nemzeti szellemnek uralkodóvá válása a mai korszellem nacionalizmusának következménye, nem pedig fordítva. Hisz nemzetünk legjobbjai már régen kívánták, hogy nevelésünk váljék nemzetivé, azaz alkalmazkodjék a nemzet helyzetéhez és elégítse ki nevelési szükségleteit. Mégsem lett azzá, csak napjainkban kezd a korszellem hatására nevelésünk vezető elvévé válni. E tekintetben tehát a nevelésügy idomult a korszellemhez.

b) Kétségtelen, hogy a nevelésügyben előretörő közösségi szellem szintén a kor szociális eszméjének a szülötte. Csak hogy itt nem követi szolgálai módon a koreszmét, hanem áthidaló szerepet tölt be. Jól tudja, hogy az egyén csak közösségben boldogulhat; ezért az egyest szociális szellemmel itatja át. De azzal szintén tisztában van, hogy a közösséget csak kiváló egyének vihetik előbbre; ezért az egyéni szempontot sem hanyagolja el. Túlzó esetektől eltekintve éppen ezért azt tekinti feladatának, hogy az egyeseket lehető legteljesebben kiművelje, hogy azok képességeiket önként a köz szolgálatába állítsák. A nevelésügy tehát ezzel a szándékával nemcsak megvalósítja a korszellemet, hanem a mai egyoldalú korszellemmel szemben újat is készít elő.

c) Nyilvánvaló, hogy a nevelésügynek abban a törekvésében, hogy az egyoldalú értelmi képzés mellett az erkölcsi és testi nevelés az eddiginél nagyobb szerephez jusson, szintén a korszellemnek

¹¹ *Domokos Lászlóné: Korszerű kérdések a nevelésben* c. értekezése a *Magyar Paedagogia* 1940. évf. 3. számában.

¹² A kérdés felvetését l. részletesebben *Kemény Ferenc Átmenetek pedagógiája* c. tanulmányát a *Magyar Paedagogia* 1940. évf. 3. számában.

észtől való elfordulását kell látnunk. Bár ebben a megmozdulásban egy eljövendő korszellem kialakulására irányuló szándékot is elárul. Amikor a nevelésügy az észember mellett az erkölcsileg és testileg egyaránt kifejtett embert tekinti eszményének, ezzel egy eljövendő jobb kort szolgál.

d) A mai korszellemet uraló technicizmus kétségtelenül veszedelmet jelent a nevelésügynek. Az iskolákba bevonuló hivatalnok-eszmény, az iskolai ügykezelésnek a nevelés rovására történő főszenponttá emelése határozottan elgépíesítéssel fenyegeti a nevelésügyet. Egy időben, amikor a nevelésügy minden eredményt módszeres újítástól várt, szintén mellékszempont vált uralkodóvá a lényeg helyett. A technikai szellem mégsem tudott úrrá lenni a nevelésügyön. Ellenkezőleg: a technikába süllyedt emberiséget tudatos neveléssel iparkodik kultúrpezzsimizmusából fölemelni és az emberek szemét a nevelői gondolkodás terjedésével igyekszik a külső látszat helyett a benső értékekre irányítani. A nevelői gondolkodás kiterjedésében tehát a nevelésügynek határozottan az a jellege domborodik ki, hogy minden egyéb világot uraló tényezővel szemben egy mainál kívánatosabb jövő korszellemet akar előkészíteni.

5. Végigtekintve e fejtegetéseken, visszatérünk alaptételünkhöz, hogy t. i. a nevelés a mult és jövő között állandóan a híd szerepét tölti be. Láttuk, hogy a nevelésügy valóban a mult szellemét örzi, de jövőt előkészítő jellege sem csekély. Végső eredményként mégis azt kell megállapítanunk, hogy mégsem a nevelés teremti a korszellemet, sokkal inkább a korszellem határozza meg a nevelésügyet.

Hogy neveléssel a jövő korszellemet alakíthassuk, a mai közélet középpontjába a kultúrpolitikát kell állítanunk. A mai közélet vezető egyéniségeinek kultúrpolitikussá kell válniok, akik állandóan a nemzet ütőerén tartva ujjukat, megérik a folyton alakuló korszellemet s ennek szükségleteihez szervezik a nevelésügyet. Hogy ne a nevelésügy kullogjon a haladó korszellem után, hanem a nevelés alakítsa és irányítsa a korszellemet, ahhoz a mainál jóval tudatosabb kultúrpolitikára volna szükség. Valamint arra, hogy mindenkiben, aki bármily kis területen vezető szerepet tölt be, határozott nevelői gondolkodás, az emberek minőségének javítási szándéka és az értük érzett felelősség uralkodjék. A nevelésügy csakis ekkor nyomhatná rá bélyegét a mainál maradandóbban az eljövendő korszellemre.

Jankovits Miklós dr.

Egyesületünk 1940-41. isk. évi munkássága és állapota.*

Alapszabályaink értelmében utóljára 1937. május 29-én tartottunk tisztújító közgyűlést a Redemptorisszák tanítónőképző-intézetben Budapesten. Azóta mindössze négy esztendő telt el és az alapszabályok szerint évenként tartandó közgyűléseink közül az idei ismét tisztújító közgyűlés, amelyet úgy, mint a négy év előtti éppen azért hívtuk össze Budapestre, mert az előkészítésével járó különlegesebb teendőket a választmány mint kijelölőbizottság a legzavartalanabban itt végezheti el. Akkor, 1937-ben ünnepi közgyűlésnek neveztem el összejövetelünket azért, mert abban az esztendőben érte meg egyesületünk folyóirata, a Magyar Tanítóképző fennállásának ötvenéves fordulóját és meghatott lélekkel emlékeztettem hallgatóságomat Hetey Gáborra, a déli végek egyik állami tanítóképzőjének igazgatójára, aki vissza nem rettenve a kezdés nehézségeitől, folyóiratunkkal indította meg a tanítóképző-intézeti tanárok megszervezésének munkáját, mert hiszen csak a folyóirat megindulása után két évre alakult meg országos egyesületünk. — Ünnepinek mondtam ezt a négy év előtti budapesti közgyűlésünket azért is, mert megújult a tisztikara. Ha nem is történt összetételében különösebb változás és a tagok bizalma a régi tisztikar nagyobb részét választotta meg ismét, de ez a bizalom felfrissítette és a négy éves új munkára megedzette az egyesület vezetőit. Így legalább is rájuk nézve ünnepi cselekedetként hatott annak kihirdetése, hogy a tagok többsége munkájukkal annyira meg van elégedve, hogy a vezetést továbbra is az ő kezükbe tette le.

Ünnepinek értékelve négy év előtti közgyűlésünket, hálás szívvel emlékeztem meg Szegedről, ahol a tisztújító közgyűlés előtti évben lehettünk együtt. — Erről a következőképpen szoltam: Szegeden való megjelenésünk adott alkalmat arra, hogy az ország szívéből lerándultak közvetlen közelről érezhessék a trianoni határok közelségét, szörnyű megcsónkítatásunk látható valóságát. De ennek látása tette még erősebbé a minden magyarban élő célt: megfeszített akarattal és minden eszközzel küzdeni az ezeréves határokért.

Íme, igen tisztelt hallgatóim, — még négy év előtt csak a Trianonban elszenvedett nagy megcsónkítottságunkat panaszolhattuk és az akaratunkat hangoztathattuk, hogy ebbe soha bele nem nyugodhatunk. És a következő év visszahozta az északi Felvidék peremét, 1939 a Kárpátalját, 1940 Erdély északi felét és végül 1941 a déli végeknek egy tekintélyes részét. — Az ezeréves határok kezdenek kikerekedni s ha nem is csak a mi megfeszített akaratunk, meg mindenre elszánt küzdelmünk hozza vissza ezeket a területeket, de mindenesetre ezek is súlyosan estek latba a történelmi változásokat előidéző, érlelő és kirobbanó különféle események olyan ösz-

* Főtitkári jelentés.

szetevőibe, amelyeket összegezve történelmi időknek nevezhetünk. Mert eljöttek végre a nekünk kedvező történelmi idők is. Ezek főirányítói azok a nagyhatalmak, melyek egyikével a világháború rettentő küzdelmei és a bukás keserve forrasztott össze; a másikkal pedig azok a régi, baráti kapcsolatok, melyeket akkor is éreztünk, mikor mint ellenfél, de nem mint ellenség állottunk szemben az Isonzonál és Doberdo szikláin. Amit most ez a két hatalmas barát nekünk is segített és segít még visszavívni, az nem jutalom, bér és konc más országok testéből, húsából, hanem csak része annak az ezeréves szent hazának, amelynek védelmére adtuk testvéreinket, magunkat, sőt apáinkat. Hatalmas barátaink eszközei a Mindenhatónak, aki végre megkönyörült elszakadt véreink szenvedésein. És mi hűséggel adunk abból ami van a sorscsapásokat visszamérő németnek, olasznak, de közben összefogjuk erőinket, hogy a második világháború végén ne álljunk ismét olyan kimerülten, elcsigázottan és letiportan, mint 1918 végén, amikor hitvány, koncleső kis népeknek voltunk kiszolgáltatva.

Hogyan tartozik ez mind egy főtitkári jelentésbe? Úgy, hogy 1941-et írunk és történelmi nehéz időket élünk. Ezek az események szőtték-fonták át elmúlt évünk minden munkáját, melyhez hozzátartozik az egyesületi tevékenység is. — Ma a legmindennapi életünkben benne van a nemzetünk, országunk életén, sorsán, jövőjén való folytonos aggodalom és gondolkodás. — Az öröm mellett, hogy megdőlt Trianon, növekszünk, gyarapodunk, az aggodás: mit kell mind ezekért esetleg fizetnünk és mit, mennyit remélhetünk, hogyan szolgálhatjuk és mivel népünk, nemzetünk? Boldogult nagy miniszterelnökünk jelentette ki, hogy „a magyar társadalomnak szüksége és joga is van ismerni a nemzeti munkát. Tudni, hogy az állam, a gazdasági élet, a társadalom, a valláserkölcsi élet, az egyesületi élet terén minő munka folyik.” Kijelentése szerint, ha az újságok hírt is adnak ezekről, de egy sem képes mindent felölelni és sok minden más hír, cikk foglalja el az újságok hasábjait és a beállításuk is pártpolitikai. Így aztán valósággal meglepő a tájékozatlanság a létező, folyó nemzeti munka tekintetében. Az újságokban a közönség csak kiegészítését, színezését kapja meg annak, aminek alapja tulajdonképpen hiányzik. Ennek a szükségletnek a pótlására szervezte meg Teleki Pál gróf a Nemzetpolitikai Szolgálatot, hogy ez szolgáljon szervesen és pártpolitikamentesen; ismertesse a hivatalos szervezetek, közigazgatás munkásságát. Mert a sok helyen folyó nemzeti munkának ismertetése ösztönzés az embereknek s a társadalmi szervezeteknek, *egyesületeknek* a párhuzamos és együttes — nemzetébresztő, nemzetfenntartó és nemzetépítő munkában.

Ezek a röviden ismertetett gondolatok nemcsak azt igazolják, hogy milyen nemzetnevelő nagy elme volt a mi miniszterelnökünk, hanem azt is, hogy kibővítette minden magyar egyesületnek a munkakörét, vagy mondjuk inkább így: első helyre tette a nemzettel való folytonos foglalkozásnak, törődésnek a gondját. Hogy milyen komolyan vette az országos egyesületeknek ezirányú új dolgát, bi-

zonyítja az, hogy a megszervezett nemzetpolitikai szolgálatba bevonta az összes számbavehető egyesületeket, közöttük a miénket is.

A *Nemzetpolitikai Szolgálatot* miniszterelnökünk ez év januárjában szervezte meg. — A mi egyesületi évünk munkája pedig a múlt év októberében kezdődött, és mintha éreztük volna, hogy a történelmi nagy idők szelleméhez mérten valami olyan előadással kell kezdenünk, amely valami általánosabb, nagy kérdést ölel fel, a mellett, hogy didaktikai szempontból is értékesíthető az intézeteinkben, kitűztük *Bognár Gyula* tagtársunknak már régebben bejelentett előadását „A magyar világnézet kialakításáról a liceumi magyar nyelv és irodalom tanítása útján”. Nagyon helyesen abból indult ki, hogy mi a magyar világnézet kialakításának legelső feladata: A nemzeti önismeretre, hibáink, erényeink alapos megismerésére való nevelés... Ennek alapján fejtegette azután a legbehatóabban, hogy mit ad az irodalom ennek a nagy célnak az elérésére. — Lelkes, a magyarság iránt izzó szeretettől átfűtött előadásában elsősorban azokra a munkákra és különösebben szépirodalmi művekre hívta fel a figyelmet amelyekben inkább erényeink vannak kidomborítva, noha fájdalom — az éremnek két oldala van és látnunk kell a másik felét is, ha valóban önismeretre akarunk nevelni és helyes magyar világnézet kialakítására törekszünk. — Az előadás a hibák feszegetése nélkül is rendkívül értékes volt, mert a hozzászólók is még kitűnő és alapvető tudományos munkákat soroltak fel, amelyek tanulmányozása nélkül önmagunk megismerése, hibáink nyesegetése, erényeink fokozása és feljavítása sikeressé nem válhat. — Nagyon helyesen idézte előadó a legszélesebb néprétegeknek szánt, egységes magyar világnézet kialakítására törekvő Nemzeti Könyvtár 1. füzetéből a magyarnak a meghatározását, amelynek az a lényege, hogy nem az anyanyelv, sem a név, még kevésbé a ruha dönti el, hogy ki a magyar, hanem a magyar nemzethez való tartozandóság tudata és a magyar sorsközösségnek önként való vállalása.

Ezt a kitűnő meghatározást szeretttük volna még egyszer hallani *Laszczik Ernő* tagtársunktól is, aki legutolsó taggyűlésünknek, az áprilisinak volt az előadója és *Nemzetnevelésünk elmélyítése* címen értekezett körünkben. — Szintén tüzes magyarsággal és a megszállott területeken eltöltött szenvedésekkel teli évek emlékeitől áthatottan fejtegette a nemzetnevelésre vonatkozó gondolatait, nagy jelentőséget tulajdonítva a nemzetinek a külsőségekben való kinyilvánítására, mint például a magyar ruhaviselet minél általánosabbá tételére, avagy csak a nemzeti táncok pártfogolására, iskolafolyosók magyaros díszítésére. Bizonyára helyes dolog, ha még külsőségekben is sikerül a magyaros mivoltát úgy magunknak, mint akár környezetünknek (lakásnak és más egyebeknek is) kidomborítanunk és biztosítanunk. Sokan, sajnos, még ennyit sem tesznek, de nagyon ésszerűen kell tartanunk Széchenyi gondolatait és nézeteit a nemzeti eszme értelméről, ha nemzetnevelésünknek valóban eszmei mélyítésére törekszünk. Mert túlbecsülve a külsőségek értékeit köny-

ryen úgy járhatunk, hogy Széchenyi mélyenjáró megállapítását olvashatják ránk: a nemzetiség nem szín, melyet úgy kenhetnek az emberre, mint a meszet a falra. — Hogy azonban nemzetnevelésünk elmélyítésére minden erőnkkel állandóan törekednünk kell, azt lelkes előadónkkal együtt még az értekezés befejezése után is sokáig együttmaradó érdeklődő csoport a legélénkebben hangoztatta.

Kezdő és befejező taggyűléseink között a többi hónapokban is tartottunk egy-egy taggyűlést és régi, jól bevált szokás szerint mindig más-más tanítónő-, tanító- és óvónőképző-intézetben, hogy alkalmuk legyen tagtársainknak az intézetek tantestületeivel és azok berendezésével megismerkedni. Így kerestük fel novemberben az áll. óvónőképzőt, ahol *Gyurjács András* tagtársunk ismertette meg velünk Az oktató-pergőkép lélektana és esztétikájára vonatkozó érdekes és értékes gondolatait. — Decemberben dr. *Mezősi Károly* tartott előadást *Az iskolai történeti gyűjteményről*. Egyben fényképfelvételeken is bemutatta azokat a legérdemesebb gyűjtéseit, amelyeket a kiskunfélegyháza tanítóképző-intézetben helyezett el a növendékek által elkészített ügyes és izléses tárlókban. — Januárban elnökünk tárta fel nagy fáradsággal beszerzett és szemléletesen összeállított statisztika alapján, hogy tanítóhiány fenyegeti az országot. Előadásának címéből: *A tanítóhiány megelőzése* is kiviláglik, hogy nemcsak kimutatta a veszélyessé válható tanítóhiányt, hanem rámutatott az intézkedésekre és eszközökre, amelyek révén elejét vehetjük az ezzel kapcsolatos fenyegető bajoknak. Hogy ez a kérdés mennyire általánosabb érdeklődést is támasztott, annak bizonyossága nemcsak a hallgatóságának a rendesnél nagyobb száma volt, hanem az is, hogy nemcsak tanártársaink jelentek meg a budapesti Angolkisasszonyok tanítónőképzőjében megrendezett taggyűlésünkön, hanem eljött az Egyetemes Tanítószövetség általunk is nagyra becsült kiváló elnöke (*Berkényi Károly*), aki egy nagyon alapos és igazán érdekes és értékes hozzászólással egészítette ki az előadást, megköszönve elnökünknek az elhatározását, hogy ezt a nagyfontosságú kérdést felvetette és vállalta annak további gondozását. A taggyűlés jelenlévő tagjai u. i. elhatározták, hogy az előadást emlékirat formájában a miniszter úr elé juttatják. Ezt a határozatot aztán néhány nap múlva végre is hajtottuk.

Nem feledkeztünk meg taggyűléseink sorozatában tanítóképzésünk alsó tagozatának, a liceumnak a tárgyairól sem. — Februárban *Szemes Gábor* ismertette az itten folyó biológiai oktatást, különös tekintettel a szertárak korszerű felszerelésére. — Márciusban pedig az egrí Angolkisasszonyok tanárnője, *M. Benes Anna dr.* értekezett *A liceumi történelmi tanítás és a gyakorlatiasság kérdéséről*. — Mindkét előadó bizonyosságot tett szaktárgya iránti szeretetéről és arravalóságáról annak művelésében és termékeny megbeszélésekre adtak alkalmat, amelyek révén az előadásokat hallgató szaktársak is bizonyára még eredményesebben tanítják majd tárgyaikat. — Értékesíthetik a taggyűléseken elhangzott jó tanácsokat és tapasztalatokat azonban a távollévők is, mert folyóiratunk — ha fenn is

állanak a sajtót korlátozó rendelkezések, elsősorban a taggyűlések előadásait és az ott elhangzott hozzászólásokat közli. — Mit jelent nekünk folyóiratunk, a Magyar Tanítóképző, az kiviláglik abból a beszámolóból és statisztikából, amit fáradhatatlan szerkesztőnk a következőképpen foglalt össze számunkra:

Az 1940. évvel a Magyar Tanítóképző 53. évfolyamát fejezte be. Terjedelme nem érte el az előző évek terjedelmét, mert csak 24 ívvel jelent meg. Oka ennek nem az anyagiakban rejlik, — habár az előállítás költségei is jelentősen emelkedtek, — hanem a sajtótermékek korlátozásáról szóló rendeletben. Folyóiratunk ilyen korlátozott terjedelmében is az egyesületi közlönyök élén haladt. Megjelenésében a multtal szemben újítás volt, hogy a nyári hónapokban is megjelent. Belső tartalmában pedig nem maradt el az előző évek mögött. Munkatársainak száma változatlanul *ötvenegy* volt. Cikkeit kizáróan tanítóképzői tanárok írták. Rendkívül örvendetes jelenség a fiatalok erőteljes felsorakozása és a felszabadult területek tanárainak mint munkatársaknak bekapcsolódása. A szerkesztő súlyt vett rá, hogy jelleg-különbség nélkül az összes intézetek oktatói helyet kapjanak a folyóirat hasábjain. Régente majdnem kizáróan az állami intézetek tanárainak írásai jelentették a Magyar Tanítóképzőt. Ma folyóiratunk sokkal inkább a tanítóképzői tanári közösség orgánuma. Keretein és beosztásán a szerkesztő a mult évben sem változtatott. A tartalmat az addigi rovatok közt osztotta el. Az 53. évfolyamban 21 nagyobb, köztük több folytatásos tanulmány, 5 kisebb közlemény, az elhalt kartársak életművét méltató, arcképpel kísért 6 megemlékezés, az egyesületi életéről szóló számos közlemény, 49 könyvismertetés, 135 hír és kisebb értesítés látott napvilágot. A folyóirat számos cikkét illusztrációk is kísérik. A szerkesztő arra törekedett, hogy a M. T. mindkét iskolatípus tanulmányi és nevelési érdekeit egyaránt szolgálja. Kéri a munkatársak és egyesületi tagok további aktív közreműködését és kartársi segítségét.

Folyóiratunk számokba szedett adatai, nagyobb és apróbb cikkei, hírei és értesítései tükrözik vissza a legjobban egyesületünk szorgalmas, zökkenő nélküli munkás életét. — Belőle is megtudhatjuk, hogy egyesületi életünk ötvenegyedik évében a hét taggyűlésen kívül még *két elnökségi és két választmányi* ülést is tartottunk. — A legutóbbi választmányi ülésünk — alapszabályaink értelmében — átalakult új tisztikart jelölő értekezletté, melynek felelősséggel teljes elnöki tisztét, nemkülönben a munkásságát másfél hónappal később befejező szavazatszedő-bizottsági teendők vezetését tiszteleti tagunk, *Horvay Ede* igazgató úr volt szíves vállalni, amiért főtitkári jelentésben is kifejezem az elnökség hálás köszönetét.

Folyóiratunk változatos hasábjairól értesülünk olyan elhalt kartársaink életműködéséről is, akikről már a legtöbben azt sem tudtuk, hogy életben voltak, mert nyugalomba vonulásuk alkalmából siettek elszakítani a szálakat, melyek őket nemcsak egyesületünkhöz, hanem a magyar tanítóképzéshez is fűzték. — Csodálatos, hogy a volt

tagtársaink közül nagyon sokan a nyugalomba vonulással úgy érzik, kötelességük az egyesületet elhagyni. Azt a hitet keltik bennünk, — akik erre a nyugalomra még nem értünk meg, hogy amíg működő tanárok voltak, csak kötelességből voltak tagjai egyesületünknek. — Pedig az egyesületben való bentlételel nemcsak kötelesség, hanem mintegy igazolása hovátartozáságunknak. Tanítóképző-intézeti tanárnak sokfelé lehet helye, dolga — de az első helye, amely öt valósággal fémjelzi, a Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesületében van. — Ezért nem értjük meg azt sem, ha működő tanáraink maradnak az egyesületen kívül. De még érthetlenebb, ha valaki bent volt, esetleg az egyesületi testületi szellemnek és erőnek köszönhette igazgatóságát, valamiféle címét, nem egy örömet és mégis hátat fordít a fiatalabbaknak, akik vele még együtt voltak. — Az igaz, hogy a nyugalmazással nagyfokú a fizetéscsökkentés, és a nyugalombavonuló kartárs a tagdíjat is meg akarja takarítani, amelynek összege ha egy hónapra számítjuk ki, mindössze 66 fillér. — De talán még sem a havi 66 fillér megtakarítása miatt lép ki olyan tagtársunk, akinek háza, birtoka vagy más vagyona van. — Neveljük és szoktassuk rá tgjainkat, hogy rájuk, ha megöregednek, az egyesületnek nem a tagdíjfizetés miatt van szüksége, hanem tapasztaltságukra, bölcseségükre, teljes függetlenségükre, — amik mind egy-egy kiszolgált élet értékei. — Ne szakadjunk el tehát társainktól, ha nem muszáj, hisz az elszakadásnak ez a formája a teljes elfeledés, félig már a megsemmisülés.

A jól megérdemelt nyugalomból ragadta el a halál az elmúlt évben *Schönwisner János*, *Brunovszky Rezső* és *Oswald József* tagtársainkat, akik nyugalomba vonulásuk ellenére is kitartottak egyesületünk tagjai között. — Nyugalmas élet szakadt meg egykori ügyosztályvezetőnk, Greszler Jenő elmúlásával is, aki a tanítóképzés iránti szeretetével érdemelte ki egyesületünk tiszteleti tagságát. De elragadta a halál ebben az esztendőben azt a férfiút is, aki bizalma, reménye és erőssége volt az országnak és akit a mi egyesületünk is sirathat mint a maga külön halottját, mert nemcsak tanártársunk volt, mint Ő mondotta az emlékezetes komáromi napokon, de 1939 óta tiszteleti tagunk. — Személyében — miként jubiláris közgyűlésünkön mondtam, „nemcsak a tudós professzor és a bölcs államférfit óhajtottuk megtisztelni, hanem azt a férfiút, aki példát mutató bajtársi szeretetével, közvetlenségével, igazi cserkész lelkületével kiérdemelte a tiszteletbeli főcserkész-címet és azt az általános tiszteletet, amellyel még a csonka haza határain túl is illeti mindenki, aki magyar és a magyarsággal érez és akinek személyében közművelődésünk egyik legkiválóbb, példaadó munkását tisztelhetjük.”

1939 óta még több lett Teleki Pál gróf: olyan nemzetvezető, akiből a legegyszerűbb ember is mint élő valóságot és nemcsak mint szép szölamokat érezte kisugározni mindazt, amellyel egy nemzetet a legbizonytalanabb időben is fenn lehet tartani és erősíteni. — Benne láttuk megtestesülve az önzetlen, tiszta, becsületes,

ígaz és fáradhatatlan mindig és mindenkit szolgáló embert, aki úgy érezte, hogy még halálával is szolgálja a nemzetét. Teleki Pál nagyságát az eljövendő idők fogják még magasabbra emelni, mert most inkább csak érezzük, hogy mit veszítettünk benne: nemzetnevelőt, aki felelősségérzetével és mindenhol előjáró példaadó életével elment, mielőtt befejezhette volna a nemzet tagjainak átformálását felülről lefelé... — Alig a napokban megjelent „Magyar politikai gondolatok” című munkájával azonban itthagytá népünknek élete legértékesebb tapasztalatait és tanácsait. Ez az élet ihlessen, erősítsen, buzdítson mindenkit további munkára, önzetlenségre.

A Telekiekhez hasonlóan halálig szívós munkával meggyarapított országnak már 77 liceuma, tanító- és tanítónőképzője van 1940-ben. — Részletezni ezeket most talán még felesleges is, hisz számuk a déli területek egy részének a visszaszerzésével hamarosan úgyszólván változik, mégpedig felfelé. — A visszaszerzett területek testvérintézetével a kapcsolatokat felvenni és erősíteni csak lassan és fokozatosan tudjuk. — Erdély északi felének a visszatérésével mindössze csak Kolozsvárról jelentkeztek kartársak az egyesületünkbe való felvételre, pedig Marosvásárhelyen, Nagyváradon, Szamosújvárott, Székelykeresztúron, Székelyudvarhelyen, Szászrégenben és Szatmárnémetiben is vannak testvérintézetek. Boldogan és örömmel gondolunk arra, hogy miként országunk, úgy gyarapodik még egyesületünk is, melynek taglétszámát már tavalyi ábrándjaink 500 felé látták haladni. — A fiatalabb kartársak közül azonban egyesek még a két pengős tagdíjfizetés ellenére is minden bejelentés nélkül hagyják el az egyesületet, ha más jellegű intézethez kerülnek tanárnak (apácaképzők fiatal tanárnői vagy testnevelő-tanárok tesznek így). — Tagokként vezetett szerzetes-tanárnők addig nyilvántartott működési helyükön már fel sem találhatók. — Régi adósságaik törlesztésére felszólítottak kijelentették, hogy nem tagjai az egyesületnek. Voltak akik egyáltalán nem is válaszoltak a pénztáros nem is egyszeri felszólítására. — Egyes felekezeti képzőkben működő tanárnőknek még hollétéről sem tudnak felvilágosítani. Ezeknek neveit az elnökség beleegyezésével töröltem a tagnévsorból. Taggyarapodás helyett — noha ez évben 26-an kérték felvételüket, így tetemes csökkenés állott be. Hárman elhaltak, hárman kiléptek, tehát az elmúlt évi gyarapodás 20 és noha már tavaly 478 tagról tehettem jelentést, a tényleges taglétszám mégis csak 422. — Ezek közül is 34-en több évi tagdíjukkal vannak hátralékban, — annak ellenére, hogy a választmány azt a kedvezményt biztosította a hátralékosoknak, hogy tartozásuk nagyságára való tekintet nélkül engedí el a többi hátralékot, ha az 1939. és 1940. évi tagdíjukat befizetik. — Sokan éltek a kedvezménnyel és így a pénztárosnak sikerült tetemes összegeket bevételezni, de 34-en még így sem fizetnek, noha vannak közöttük olyanok, akiknek hátraléka 54, 80, sőt 88 pengő és ezeket az adósságaikat 16 pengővel még sem sietnek megváltani.

Egyesületünk működését és a folyóirat kiadását az államsegé-

lyen kívül a tagdíjak biztosítják. A rendetlenül vagy egyáltalán nem fizetőknek is az erkölcsi belátásukra kell hivatkoznom, hogy teljesítsék a köteleességüket és erősítsék filléreikkel, miként teszik azt a többiek, az egyesületet munkájában. Úgy érezzük, hogy az egyesületnek nem az a célja, hogy igénybe vegye az alapszabályokban biztosított tagtörlési jogát, mert inkább gyarapítani kívánja a tagok számát. És noha az alapszabályok értelmében a fizetési kötelezettség a törlés megtörténte után is fennáll, nem szívesen élne még így sem a törlés jogával. De könnyítsük meg a pénztáros dolgait és teljesítsük mindnyájan alapszabályok szerint vállalt kötelezettségeinket. Nemfizetés helyett pedig gondoljunk inkább *Lux Gyula* tagtársunk példájára, aki legutóbbi előlépését azzal tette emlékeztetéssé, hogy az egyesületben alapító-tagságot vállalt.

Vannak, akik anyagi nehézségekre hivatkoznak. Az anyagiakban való mostoha sors mindnyájunknak közös sorsa. Ezirányú panaszaikat, kéréseinket emlékiratba foglaltuk és még december hónapban terjesztettük fel Miniszter Úrunkhoz. — Feleslegesnek gondolom tehát ennek a felterjesztésnek ismertetését, csak a legfontosabb kérések közül említem meg az elsőt, amely szerint *kérjük a 3000/1932. M. E. számú rendelet eltörlését*, amely egy évvel visszavetette a tanárokat az előléptetések és kinevezések terén. — Másodszor kérünk a megszüntetett ötödéves *korpótlékok helyett olyantéle működési pótdíjakat*, amilyenek a bírák képesítési pótléka, vagy a katonatisztek honvédségi pótdíja. Harmadszor kérjük *a családi pótlékoknak* olymértű *felemelését*, amely érezhető, tetemesebb segítség, valóban családvédelmi célt szolgál és a középosztály gyarapítását is elősegítené.

Országos egyesületünk a főtítkár útján állandó összeköttetésben van a KANSZ-szal, amely április 24-én tartott együttes értekezletet a Nyukosz-szal és a Fansz-szal a tisztviselői fizetések újabb rendezése dolgában. — Közös emlékiratukat már eljuttatták a pénzügyminiszter úrnak és a kormány többi tagjainak. Bizalommal várjuk mi is a kedvező elintézését. Speciális és méltányos kívánságaink azonban az előbb említett emlékiratba vannak foglalva, melynek szorgalmazását csakis Miniszter Úrunktól reméljük, aki a legnagyobb elismeréssel emlékezett meg rólunk, amikor március elején a tiszteleti tagságról szóló díszoklevelet néki átnyújtottuk. — Az anyagi ügyeink terén beállott nehézségeket mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy testvéregyesületeink sorban kérik vissza azokat a csekély tiszteletdíjakat is, amik a multban fennállottak. Így pl. az önképzőkörök vezetői számára tiszteletdíjat és osztályfőnöki díjakat. — Hogy mire vezet a tanárság mostoha elbánása, azt a legékeesebben foglalta jegyzőkönyvébe az Országos Református Tanárregyesület szociálpolitikai szakosztálya és Kornis Gyula titkos tanácsos hatalmas összefoglalása, a középiskolai tanári javadalmazások kérdése című tanulmányában, amely az Országos Középiskolai Tanárregyesületi Közlöny áprilisi számában olvasható. — Ezek a megállapítások vonatkoznak mireánk is. — Tavalyi főtítkári jelenté-

semben a fizetés megjavítását már nem is csak a magunk, hanem a magyar nemzet érdekében kívántam, — utalva arra, hogy olyan fizetéssel, mint a mostani, senki sem gondoskodhatik az önképzés eszközeiről. Ha pedig ez hiányzik, annak kárát a nemzet látja. Most ehhez csak azt fűzöm hozzá, ami Kornis Gyula megállapítása: „ilyen fizetéssel hamarosan nem lesz elegendő tanára a magyar államnak és akkor a nemzeti kultúrát fenyegeti feltartóztatlanul a veszély”.

Egyesületünk ez évi munkája és tagtársainknak iskolai és iskolánkívüli munkássága, tetézte a különböző tudományos társulatokban, általános tanító- és más egyesületekben tartott előadásai-
kal, irodalmi működéssel a bizonyosságai annak, hogy ez az év is a jól végzett évek munkája volt. Anyagi és egyéb nehézségek ellenére is, nem várva semmiféle különösebb elismerést, dolgoztunk és dolgozunk a jövőben is, amíg csak erőink bírják iskolánk, a tanítóképzői akadémia és ezen keresztül nemzetünk érdekében. — Visszatekintve az elmúlt év munkájára, ez lesz programmunk a következő esztendőre is. Lelkesedésünket hozzá fokozza annak tudata, hogy ez az év a Legnagyobb Magyar születésének 150. évfordulója és előttünk lebeg ez évtől kezdve annak a mártír-halált halt nagy magyarnak a dicsőséges példája, aki élete vége felé ebbe a programmba foglalta össze tanításait: merjünk anyagiakban és lelkiekben bátran és büszkén magyarok lenni.

Mesierházy Jenő.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

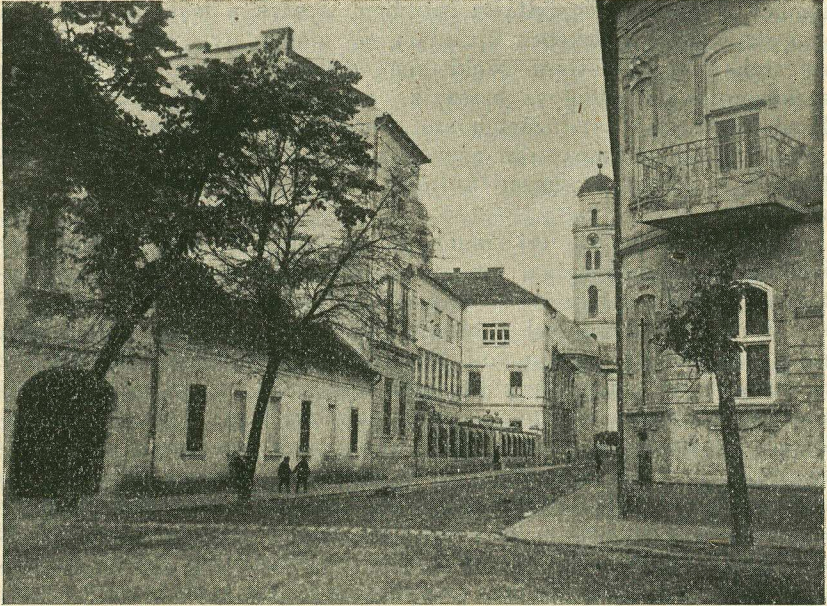
A nagyváradai áll. leánylíceum és tanítónőképző.

Szent László városának áll. tanítónőképző-intézete magyarultra nem tekinthet vissza. 1919. év szeptemberében szervezte meg a román közoktatásügyi minisztérium, tekintettel a nagy tanítóhiányra és arra, hogy e magyar történelmi multtal rendelkező városnak vidéke erősen kevert magyar-román népességű, ahol egy áll. tanítónőképző-intézet megszervezését románosítás céljából szükségesnek tartotta.

A világháború előtt az iskola községi elemi oktatás céljait szolgáló egyemeletes épület volt, amely kezdettől fogva a város tulajdonát képezte. 1919-ben a községi elemi iskola megszűnt és épületében az állami tanítónőképzőt — kötelező bentlakással — 180 növendékkel megnyitották.

Tantermeknek a földszint helyiségeit rendezték be s helyszűke miatt ezek voltak a nappali szobák is. Az internátus háló- és mosdóhelyiségei az első emeleten voltak, de a növendékek nagy létszáma miatt gyakran egész hálóhely sem jutott egy-egy növendéknek. A gyakorló elemi iskola a legközelebb fekvő állami elemiben volt.

A nagyváradai áll. tanítónőképző utcai homlokzata.

A román tanítónőképzés az első években 1927-ig hat osztályos volt. Ide minden 4—7 elemi végzett és 10—13 éves gyermek jelentkezhetett és mennyiségtan és nemzeti tárgyakból tett írás- és szóbeli vizsga után iratkozhatott be. A tanulóifjúság nagy részét a román falvak egyszerű népének gyermekei képezték. Kezdetben a román papok a vasárnapi misék szónoklatainak keretében toborozták össze a diákságot, azzal az ígérettel, hogy tanulmányaikat díjtalanul végezhetik el. Így is történt. Az első években, az intézet növendékeinek 70%-a a regát gyermekei közül került ki, mert az itteni vidékekről az ifjúságot, magasabb nemzeti érdekeket tartva szem előtt, kicserélték azokkal. Magyar növendék csak egy-kettő akadt. Az iskola így lett az ókirályságbeli gyerekeknek valóságos kultúr-szigete.

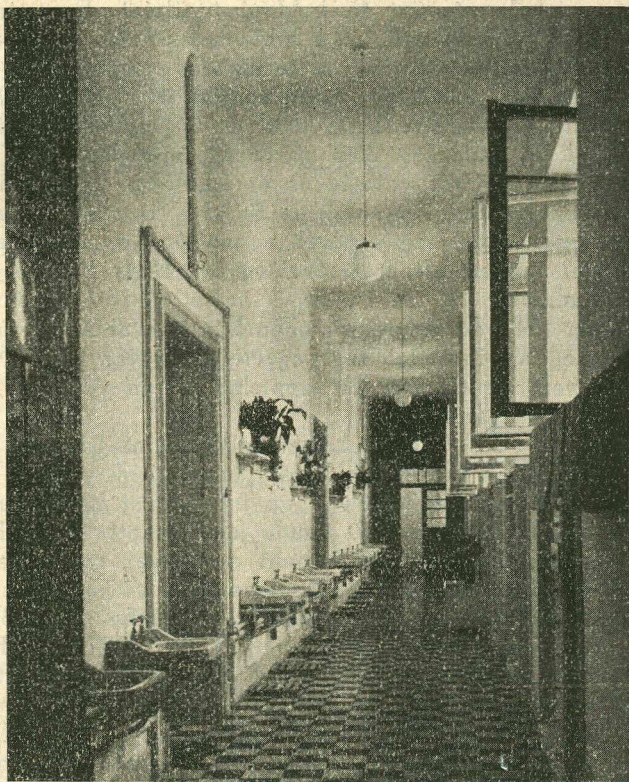
Az iskola tanulmányi színvonala eleinte alacsony fokon állt. 1927-ben a VII. osztályt is megnyitották. 1930-ban pedig a VIII. osztályt. Ez az újabb fejlődés a latin nyelv bevezetését is szükségessé tette. Ezzel a VIII. osztállyal maradt meg az iskola a felszabadulásig. Ettől az időtől kezdődik az iskola nemzetnevelő munkája a most már 280 növendéket számláló és a bentlakást szigorúan követelő intézetben.

A pedagógia és az elméleti tárgyak tanítása mellett nagyon fontosnak tartották több gyakorlati irányú tárgy ismertetését.

1930-ban új igazgatónő jött, akinek minden igyekezete az iskola ügyének fejlesztése volt. Nagy buzgalommal látott az intézet átala-

kításához. 1935-ben a régi egyemeletes épületre második emeletet építtetett, teljesen a modern ízlésnek megfelelőt. Központi hidegmelegvíz rendszert vezetett be és ami szép és jó az iskolában, az mind az ő munkájának köszönhető. A tanári kar, egy magyart kivéve, román volt. Nagy súlyt vetettek arra, hogy a nép közül való és a nép közé kerülő itt végzett tanítónő falujának igazán apostoli lelkű vezetője legyen úgy a gazdasági, mint a háziipar s népművészet terén. Hatalmas szövőtermet rendeztek be az iskolában, megfelelő felszerelésekkel és a tanulók mellé két textiliákban teljesen kitanult szövőtanárnőt osztottak be, akik a növendékekkel együtt selyemhernyót tenyésztettek, a selymet maguk dolgozták fel és szőtték, a kender, len, gyapjú feldolgozását, festését, nemzeti szőnyegek és gyapjuszövetek szövését tanították. A tanulók maguk szőtték, festették nemzeti viseleti egyenruhájukat s kihímezték népművészeti mintáik után. A tanulók is résztvettek az iskolai vászonművek szövésében. Nemzeti ünnepélyeiken a tornamutatványok, népdalok éneklése, népi játékaik, szokásaik bemutatása, nemzeti táncaik, népviseleteik nagy szerepet játszottak. Népi szokásaikhoz még akkor is ragaszkodtak, ha az a babonáság jellegét

Folyosórészlet.

viselte magán. Nemzeti öntudatra nevelő munkájukkal és propagandájukkal az itt élő románság érzelmeit szolgálták. Tavasszal és nyáron vasárnap vagy ünnepnapokon elindultak vidéki propagandaútra tanáraik vezetése mellett. Résztvettek a templomi istentiszteleteken énekkarukkal és legtöbbször ők maguk ismertették meg a néppel a román táncot, az eredeti román dalt és ismeretterjesztő előadásokat tartottak. Eleinte az okirályságbeli tanároknak — kik eme munka vezetésére vállalkoztak — 50%-kal több fizetést adtak s magas állású látogatók nem győzték haláljukat és köszönetüket kifejezni a tanárok apostoli munkájáért.

Az iskola kémia-fizika szertárának a felszerelése az utóbbi 8—10 év munkájának eredménye. Ezek jórészt hiánytalanul megmaradtak a románok kivonulása után, mint ahogy az iskola többi berendezése is, mivel elszállításukra a nagy zűrzavarban vasúti kocsit nem kaptak. Csupán a tanári és ifjúsági könyvtár üresedett meg, mert ezekből kilakoltattuk a többszáz kötetre menő román műveket. Sajnos azonban magukkal vitték az írógépet, a rádiót, az értékes szönyeget és az élelmiszereket.

1920-ban a román. kat. káptalan földbirtokából a románok kiszajátítottak az iskola részére 46 holdnyi területet. Ezen terület 8 holdján bolgár-kertészet volt és a többi szántóföld, mintagazdaság, tejgazdaság, baromfityenyésztés, sertéshizlalás céljait szolgálta. A növendékek iskolai gazdasági gyakorlataikat itt végezték. A tanya tökéletesen fel volt szerelve lakásokkal és a gazdasághoz szükséges szerszámokkal. A gazdaság élén gazdasági mérnök állt, aki az összes gazdasági ügyeket vezette és az iskolában ellátta a gazdasági órákat. Ezt a tanyát jelenleg az Erdélyi Szociális Szervezet a katonai parancsnokság segítségével a tanítónőképző-intézet tudta nélkül elvetté, minden felszerelésével együtt. Hogy mi lesz későbbi sorsa, nem tudjuk!

Az iskola 1940. év szeptemberében lett magyar állami tanítónőképző. Jelenleg az intézetet régi egyetlen magyar tanára, *Papné Varga Ilona* vezeti, aki 1940. év szeptember 1-én vette át az intézetet a távozó igazgatótól.

Szeptember 4-én 400 menekültet helyezett az iskolába a katonai parancsnokság. A menekültek utáni takarítások miatt a tanítást csak október 17-én kezdhettük s az internátust november 11-én nyithattuk meg. Beiratáskor 150 tanuló jelentkezett, ezeknek 50%-a román volt, kiknek egy része elment a magyar nyelv nehézsége miatt. 77. növendéke volt az iskolának, amikor megkezdtük a tanítást a román rendszer szerint a II—VIII. osztályban. Ezekből a II., III., IV. oszt. a képző alsó tagozata, az V., VI., VII. és VIII. oszt. a felső tagozata lett. Dr. *Huszka János* min. tanácsos úr látogatása alkalmával az alsó tagozat lekapcsolódott, mivel csak 9 növendéke volt, s így az V—VI. oszt. I—II. leányliceum, a VII—VIII. oszt. III. és IV. tanítónőképző lett. Az alsó tagozat leválása következtében 68 növendéke maradt az intézetnek. A bentlakó növendékek jelenlegi létszáma 25.

A nagyváradi városi katonai parancsnokságtól a következők nyertek ideiglenes tanári megbízást: 1. *Papné Varga Ilona* vezetéssel megbízott tanár mennyiségtanra, 2. *Andrássi Ede* énekre, 3. *Boda Mária* zenére, 4. *Dirmayer Mária* rajzra, 5. *Gönczyné Kurucz Mária* történelem-földrajzra, 6. *Isztin Mária* fizika-vegytanra, 7. *Juricskay Irma* pedagógiára, 8. *Kegyess Klára* kézimunkára, 9. *Lehmann Gabriella* gazdaságtanra, 10. *Tunyoghy Mária* magyar-latinra, 11. *Urszinyi Judit* testnevelésre és 12. *Wildt Erzsébet* francia-románra.

Túlszűfolt óraszámmal ideiglenes beosztásban mindenki szükség szerint szakcsoportján kívüli tantárgyakat is tanított.

A polgári közigazgatás az átvételkor a tanári beosztásban változásokat hozott s így a tanári kar még nem alakult meg véglegesen.

Intézetünknek, román multjára való tekintettel, nagy nehézségekkel kell megküzdenie egy nagyértékű és eredményes magyar jövőért. Ezt a magyar tanárok lelkes, apostoli munkája fogja biztosítani.

Dirmayer Mária.

EGYESÜLETI ÉLET.

Egyesületünk XXXI. közgyűlése. — Jegyzőkönyv a T. I. T. O. Egyesületének 1941. máj. 10-én, a budapesti IX. ker. r. k. tanítónőképző-intézetben (Ranolder-intézet) megtartott XXXI. rendes tisztújító közgyűléséről. Jelen vannak *Padányi-Frank Antal* dr. elnökle mellett: dr. *Huszkó János* ü. o. főnök, vitéz *Fraknóy József* tanker. kir. főig., dr. *Kemenes Illés* tanker. kir. főig., dr. *Czakó István* min. oszt. tanácsos, *Nagy Ferenc* tanügyi tanácsos, *Jékely Lajos* az Orsz. Ref. Tanáregyesület képviselője, *Tóth Árpád* az Iparostanonciskolai Tanárok és Tanítók Orsz. Egyesülete képviselőjében; *Molnár Oszkár*, *Grynaeus Ida*; *Molitor Gusztáv* (Miskolc); dr. *Tóth Antal* (Léva); dr. *Horváth Endre* (Pápa); *Chobodiczky Alajos* (Baja); *Bartal Alajos*, *Rosta József*, *Homor Imre*, *Geyer Béla*, *Kisházi Mihály*, *Raáb Alajos* (Esztergom); dr. *Somos Lajos*, *Zentai Károly* (Eger), dr. *Mezősi Károly*, *Koncz Mária Bertina*, *Szönyi M. Concessa* (Kiskúnfélegyháza); dr. *Gábril István* (Pécs); *M. Répássy Ernesztin*, *M. Horváth Ottilia* (Dombóvár); *Váróné Csató Gabriella* (Székelyudvarhely); *Pfalz György*, *Blénessy János*, *Bognár Gyula*, *Szemes Gábor*, *Tóth Gyula*, *Fiala Endre* (Jászberény); *Porzolt István* (Nyíregyháza); *Szita Gyula* (Köszeg); *Nagy Kornélia* (Pápa); dr. *Katona Miklós* (Szeged); *Kerner M. Lucia* (Zsámbék); dr. *Urbánné Pödör Irén*, *Haitsch Ella*, *Zala Mária*, *Medgyesi Zsófia*, dr. *Hortobágyi Tibor* (Cinkota); *Katona Margit*, *Slajchó Mihály*, dr. *Csada Imre*, *Mesterházy Jenő*, *Frígyes Béla*, *Tanai Antal*, *Arpássy Gyula*, *Éber Rezső*, *Horvay Ede*, *Tscheik Ernő*, *Váradi József*, *Plot Hildegard*, *Ádám Zsigmond*, *Jankovits Miklós*, *Csorda M. Romána*, *Soós Marcellina*. *Szarvák Karitás*, *Varga Piroska*, *Piros Gabriella*, *Emmert P. Klotild*, *Császik Gabriella*, *Szentirmay Miklósné*, *Sebestyén Erzsébet*, *Keresztes Vera*, *Kelemen József*, *Szabó Béla*, *Kántor Imre*, *Toller Janka*, *Pártos Margit*, *Budaváry László*, *Ferenczi István*, *Pócza József*, *Kishonti Barna*, dr. *Bezorkné Ruig Mária*, *Vajtányi Margit*, *Wenger Márton*, *Garamvölgyi Ervin*,

dr. *Jelitainé Lajos Mária dr., Gyurjács András, Vargháné Erdélyi Olga.*

1. *Padányi-Frank Antal* dr. elnöki megnyitójában arról a nemzetnevelő erőről szólott, amelyet az iskolák képviselnek, ha hivatásuknak teljes tudatában olyan nevelői személyiségeket állítanak sorompóba, akik szívvel-lélekkel szolgálgják az ifjúság, s rajta keresztül a magyar jövő ügyét. A tanítóképzők tanárainak, akik a nép tanítóit készítik elő, minden mozzanatot, minden lehetőséget meg kell ragadniok arra, hogy tanítványaikban kimélyítsék a tisztult, értékes magyarságról alkotott eszményt.

2. Elnöki megnyitója után mély tisztelettel és szeretettel üdvözli *Huszka János* dr. min. tan., ü. o. főnök urat, akiről mindannyiunk előtt köztudomású, hogy szereti a tanítóképzés ügyét. A tanítóképzéssel összefüggő problémák az új viszonyok mellett igen megnövekedtek. Kívánja, hogy bölcsesége sikeres megoldást találjon. — Szeretettel köszönti a tanárság barátját, dr. *Czakó István* min. oszt. tanácsos urat; a mélyebb lelkeségre törekvő *Kemenes Illés* dr. tanker. kir. főigazgató urat; vitéz *Fraknóy József* tanker. kir. főigazgató urat, aki kemény gerinccel vezetési tankerületének ügyeit. Üdvözli *Jékely Lajos* tan. főtanácsost, az Orsz. Ref. Tanáregyesület költői lelkületű képviselőjét; *Tóth Árpádot*, az Iparostanoncisk. Tanárok és Tanítók Orsz. Egyesülete képviselőjében. Végül őszinte örömmel üdvözli az ország különböző részeiből, főként a nemrég felszabadított területekről ideérkező tagtársakat, vendégeket. Őszinte bámulattal adózunk volt megszállt területi testvéreinknek, hogy nehéz körülményeik között is mertek magyarok lenni!

3. Főtitkár felolvassa az északi—erdélyi területekkel visszatért testvérintézetektől az Egyesülethez érkezett üdvözlő leveleket. Írásban üdvözölték az Egyesületet: a marosvásárhelyi áll. tanítóképző és liceum, a nagyváradi áll. tanítónőképző és lic. igazgatója és tanári kara; az Orsz. Ev. Tanáregyesület, a Kat. Középpisk.-i Tanárok Egyesülete, és a Kansz nevében dr. *Javornitzky Jenő* min. tanácsos, vezetőtitkár.

4. *Huszka János* dr., mint a tanítóképzés ügyének gondozásával megbízott ü. o. vezetője, köszöni az üdvözlést. Különös öröme szolgál, hogy itt láthatja Erdély és Kelet-Magyarország tanítóképző-intézeti tanárságát, akiknek megköszönheti hűségüket. Ennek a hűségnek tudható be jórészt, hogy a visszacsatolás lehetséges volt. Tolmácsolja *Kósa Kálmán* min. oszt. főnök és *Dobossy Elek* tan. képző-int. igazgató üdvözlését. Ők más hivatali elfoglaltságuk miatt a közgyűlésen őszinte sajnálatukra nem jelenhettek meg. Ez alkalomból a tanítóképzés néhány égető kérdéséről kíván szólni. (Előadását június-havi közlönyünk hozta.)

Padányi-Frank Antal dr. köszöni meg *Huszka János* dr. felszólalását. Örömmel hallotta, hogy a tanítóképző-intézeti tanárság munkáját sorsdöntőnek tartják. Mi is ilyennek érezzük. Bizunk, hogy a leghelyesebb megoldást ügyeink intézői meg fogják találni.

5. A főtitkár felolvassa az Egyesületnek az 1940/41. évi működéséről szóló jelentését, melyet a közgyűlés köszönettel tudomásul vesz.

6. *Árpássy Gyula* A XIX. sz. magyar tanítóképzőinek értékes munkásai címen tartott felolvasást. — Az előadó lelkes kutató munkáját az elnök köszönte meg. Jó szolgálatot tett, hogy magyar értékeket mutatott be.

7. *Frigyes Béla* pénztáros ismerteti az Egyesület és a Házalap pénzügyi helyzetét, bemutatja az 1940. év pénzügyi elszámolását, és benyújtja az 1941. év költségvetési előirányzatát.

Gyurjács András felolvassa a számvizsgáló bizottság jelentését: miután a pénztárt és a pénztári könyveket rendben találták, javasolja a pénztáros felmentését.

A közgyűlés a jelentéseket tudomásul veszi, a pénztárosnak megadja a felmentést, megköszöni a pénztáros, az ellenőr és a számvizsgáló-bizottság fáradságos munkáját. A jövő évi költségvetési tervezetet elfogadja.

8. *Padányi-Frank* Antal dr. elnök jelenti, hogy a tisztikar megbízása lejárt. Megbízataása idején törekedett helyét becsületesen betölteni. Köszöni tisztviselőtársai segítő munkáját, a tisztikar nevében a tanárság támogatását, bizalmát. Felkéri *Horvay* Ede ny. tanítóképző-int. igazgatót, foglalja el a korelnöki széket.

Horvay Ede hálás köszönetet mond a megtiszteltetésért, s felolvassa beszámolóját.

„Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Van szerencsém jelenteni, hogy a f. évi március 10-i ülésen az Egyesület választmánya engem kért fel a tisztújítást előkészítő teendőkkal megbízott jelölőbizottság, úgyszintén az ebből alakítandó szavazatszedő bizottság ülésén való elnöklésre.

A jelölőbizottság munkájáról szóló jegyzőkönyv megjelent az egyesületi közlöny legutóbbi (májusi) számában, ezért úgy gondolom, felolvastoknak tekinthetjük.

A szavazatszedő-bizottság ápr. 25-i üléséről a következőket kell jelentenem: a jelölőbizottság által felkért tagok közül megjelent *Tanai* Antal és a hivatalosan elfoglalt *Kishonti* Barnát helyettesítő *Wagner* Ferenc dr.; a két vidéki tag helyettesítésére a bizottság felkérésére a közelben lakó dr. *Kelemen* József és *Árpássy* Gyula voltak szívesek eljönni és a bizottság munkájában részt venni.

A szavazatok számbavétele az alapszabályok szerint történt: a beküldött 315 szavazat közül hetet érvénytelennek kellett nyilvánítani (öt üresen érkezett, kettő szabálytalanul volt kitöltve), tehát maradt 308 érvényes szavazat.

A viszonylagos szótöbbséggel megválasztott tisztviselők a következők: *elnök*: *Padányi-Frank* Antal dr., *fővárosi áll. alelnök*: *Váradai* József, *vidéki áll. alelnök*: *Chobodiczky* Alajos, *vidéki nem áll. alelnök*: dr. *Becker* Vendel, *Váczy* Ferenc, *női alelnök*: *Grynaeus* Ida, *főtitkár*: *Mesterházy* Jenő, *titkár*: *Vargháné Erdélyi* Olga, *szerkesztő*: *Molnár* Oszkár, *pénztáros*: *Frigyes* Béla, *ellenőr*: *Tscheik* Ernő, *házalapvezető*: *Ferenczi* István. Az intézetek által megválasztott választmányi tagok száma: 63. Névjegyzékük az egyesületi közlönyben fog megjelenni.

Méltóságos Elnök Úr! Kedves Barátom!

A legnagyobb készséggel és örömmel vállaltam ezt a feladatot, hogy Téged, mint újonnan megválasztott elnököt korelnöki minőségemben a díszes székbe iktassalak. Díszes, de nehéz az elnöki tiszt, kivált a mai történelmi időkben, amikor drága hazánk örvendetes megnövekedése folytán újabb, az eddigénél is fontosabb és fokozottabb nehézségekkel járó nagy feladatok elvégzése vár a népoktatás és elsősorban a tanítóképzés terén Egyesületünkre. E feladatokat felismerni, az elvégzésükhöz megkívánt erőket felkutatni, munkásságukat a kitűzött cél felé irányítani, az esetleg mutatkozó egyenetlenségeket elsimítani, a netán felmerülő akadályokat elhárítani, még nem feledkezve magának a hazai népnevelés ügyének állandó szolgálata mellett az ügy buzgó munkásainak sokféle jogos érdekeiről sem, ezek mind-mind, sok egyében kívül, az egyesületi elnök hivatása körébe tartoznak.

Ha az elnöki tiszt betöltésénél a tagok bizalma a lefolyt 9 év után most már harmadszor Tefeléd fordult, ez nemcsak azon az örvendetes tapasztalaton alapszik, hogy eddigi elnöklésed alatt, mint boldogult korelnöki

elődöm, Sztankó Béla legutóbbi beiktatásod alkalmával megállapította, már addig is 100%-ig beváltak, vagyis teljesen beváltak a Beléd vetett remények, (e százalékok az utóbbi négy év folyamán csak növekedtek). Az újabb megbízás egyúttal az Egyesület ama szilárd meggyőződését is jelenti, hogy elnöki tisztedben eddig szerzett bő tapasztalataid birtokában és lelkes segítő gárdádra támaszkodva, ezentúl is Te fogod legbiztosabban vezethetni az Egyesületet. Végül az Egyesület hálás köszönetét tolmácsolván Neked és buzgó tisztikarodnak, az eddig kifejtett eredményes munkásságotokért, szívből kívánom, hogy a jó Isten adjon Neked továbbra is erőt, és egészséget, és bő áldása kísérje az Egyesület egész működését."

Padányi-Frank Antal dr. meghatott lélekkel mond köszönetet a megújuló bizalomért. Megválasztásának két oldala van: nagy megtiszteltetés és súlyos kötelesség. Igyekezett legjobb tudása szerint eleget tenni kartársai bizalmának. Lelkiismereti kötelességének tartotta, hogy elnökségének ideje alatt mindennap megfeleljen erre a kérdésre: mit tett a tanítóképzés ügyéért? Ha eredményeket ért el, azt jórészen a tisztikar és kartársai támogatásának köszönheti. Nem ad a jövőre szóló programot. Programja a mult, mely tényeket zár le, s így nem légvárépítés. Az elmúlt években a tanítóképző-akadémia gondolata törvényileg megvalósult. Alsó tagozata, a liceum középiskolává lett. Bár ezt nem kértük, mégis arra törekedtünk, hogy a tanítóképzés alapelvei ebben az iskolatípusban is megmaradjanak. Az 1938 őszen megjelent Tájékoztató, törekvéseinkkel ellentétben, éles különbséget állapított meg a liceum és a tanítóképző között. Egyesületünknek lényeges réze van abban, hogy a liceum általános utasítása olyan természetű, hogy a liceum a tanítóképzés alsó tagozata is. Örömmel állapítjuk meg, hogy az utasítás általános része igen jól sikerült. Így a liceumban is tudunk nevelni tanítót minőségileg, de mennyiségileg már nem. A tanítóhiány veszélye mutatkozik. A csonkaországban ez csak évek múlva mutatkozott volna, de a megnagyobbodott Magyarországon ez a veszély már itt is van. Kívánatos, hogy a liceumba elsősorban azok véssenek föl, akik tanítók akarnak lenni, a többieknek nekünk kell megnyerni a tanítói pálya számára. A tanítóképzők tanárainak feladata a liceumban is elsősorban tanítók nevelése. Kívánságunk az, akiket mi nevelünk, azok tanítók legyenek! Befolyását eddig is ily irányban igyekezett érvényesíteni, s ezentúl is erre törekszik. Ennek a törekvésének egyik eredménye a liceumi hospitálások bevezetése is. Az egyesületnek azt a felfogását, hogy a liceumban úgy kell tanítani, mint a tanítóképzőben, a mai szükségletek igazolják. Helyesen cselekedtünk, hogy a tanítóképző felé neveltük a növendéket. A tanítóképzőben nagy többletet jelent, hogy megvalósíthattuk a hivatásórákat, a liceumban pedig a mindennapi kérdések óráit. Hozzásegítenek bennünket tanítványaink lelkének eredményesebb tanulmányozásához, irányításához.

Az Egyesület a tanítóhiány megelőzése érdekében kérte a tanulók tandíjmentességét, internátusi kedvezményét, a tanítók jobb fizetését, társadalmi megbecsülését. A tanítóképző tanárainak helyzete is attól függ, hogyan becsülik meg a tanítót. A kormányzat meg fogja találni ezeknek a problémáknak a leghelyesebb megoldását. — Még egyszer megköszöni a tagtársaknak a választás útján feléje áradó bizalmát.

9. Az elnök javaslatára a közgyűlés örömmel fogadja el, hogy az 1942. évi közgyűlés helye Kolozsvár legyen.

10. A közgyűlés befejeztével *Padányi-Frank* Antal dr. elnök zárószavában a vendéglátó intézetnek mond köszönetet, hogy gondos rendezéssel, a szép énekkari számokkal előmozdították közgyűlésünk sikerét.

A közgyűlés a Himnusz éneklésével ért véget.

K. m. f. *Padányi-Frank* Antal dr. s. k. elnök, *Vargháné Erdélyi* Olga s. k. titkár.

Választmányi tagok. — Az egyes intézetek a választmányba a következő tagokat választották 1941—45-re: Chobodiczky Alajos, Endrey Tivadar Baja áll. tanítóképző-int.; Csada Imre dr., Kishonti Barna, Szalatsy Richárd, Budapest áll. tanítóképző-intézet; Lux Gyula dr. Budapest németnyelvű áll. tanítóképző-int.; Szemere Samu dr., Cseh Arnold dr. Budapestizr. tanítóképző-int.; G. Szabó Kálmán Debrecen ref. tanítóképző-int.; Somos Lajos dr. Eger r. kat. tanítóképző-int.; Bartal Alajos, Rosta József Esztergom r. kat. tanítóképző-int.; Főrhécz József dr., Polesinszky Jenő Győr r. kat. tanítóképző-int.; Bognár Gyula, Szemes Gábor Jászberény áll. tanítóképző-int., Laszcsik Ernő Kalocsa r. kat. tanítóképző-int.; Koltai István, Mezősi Károly dr., Vizi János Kiskunfélegyháza áll. tanítóképző-int.; Domokos Pál Péter, Kandray Géza Kolozsvár áll. tanítóképző-int.; Pécs Gyula Kőszeg áll. tanítóképző-int.; Tóth Antal dr. Léva áll. tanítóképző-int.; Molitor Gusztáv Miskolc evang. tanítóképző-int.; Buzás László dr. Munkács áll. rutén tanítóképző-int.; Juhász Béla dr. Nagykőrös ref. tanítóképző-int.; Csekő Árpád, Galló Pál Pápa áll. tanítóképző-int.; Bácsfalvy Antal Nyiregyháza áll. tanítóképző-int.; Gábrriel Pál dr. Pécs r. kat. tanítóképző-int.; Rozsondai Károly, Gárdonyi Zoltán dr. Sopron evang. tanítóképző-int.; Egey Antal dr. Sárospatak ref. tanítóképző-int.; Katona Miklós dr., Kövessy Jenő, Straub Ferenc Szeged r. kat. tanítóképző-int.; Dunda János, Egressy Miklós Ungvár gör. kat. tanítóképző-int.; Jelitainé dr. Lajos Mária dr., Sebestyén Erzsébet Budapest, II. ker.-i áll. tanítónőképző-int.; B. Braun Angéla, Jaloveczkyné Czinkovszky Kornélia, Zsindely Katalin dr., Szomborné Szántó Lenke Budapest, VII. ker.-i áll. tanítónőképző-int.; Vajtányi Margit Budapest r. kat. Angolkisassz tanítónőképző-int.; Plot Hildegárd Budapest r. kat. Orsolyiták tanítónőképző-int.; Piros R. Gabriella, Emmert P. Klotild Budapest r. kat. Ranolder tanítónőképző-int.; Medgyesi Zsófia, Haitzsch Ella, Zala Mária Cinkota áll. tanítónőképző-int.; M. Répássy Ernesztin Dombóvár r. kat. tanítónőképző-int.; M. Benes Anna dr. Eger r. kat. Angol k. a. tanítónőképző-int.; Nádler István Esztergom r. kat. tanítónőképző-int.; Girtler Mária, Békéssy Leoné Győr áll. tanítónőképző-int.; Schler M. Kunigunda Győr r. kat. Orosolyák tanítónőképző-int.; Horváth Jolán Kecskemét ref. tanítónőképző-int.; Horváth Endre dr. Pápa ref. tanítónőképző-int.; Kiss Sándor Szarvas evang. tanítónőképző-int.; Emmerné Maruszánics Erzsébet Ungvár gör. kat. tanítónőképző-int.; Mácsay Károly Budapest áll. óvónőképző-intézet.

I R O D A L O M.

Tóth Béla Zoltán: *A félelem jelenségeinek lélektana és pedagógiája.* Közlemények a szegedi Ferenc József-Tudományegyetem Pedagógiai-Lélektani Intézetéből. 34. sz. Pannónia könyvnyomda vállalat. Debrecen. 1939. 92 l.

A gyermeki lélek kutatásával, a feltárt eredmények összefoglalásával s pedagógiai alkalmazásával újabban hazai irodalmunkban is mind többen foglalkoznak. Ennek, a nevelés számára nélkülözhetetlen alapokat rakó munkásságnak egyik munkaközpontja az a pedagógiai lélektani szemina-

rium, amelynek megszervezője, irányítója, fáradhatatlan vezetője *Várkonyi Hildebrand* egyetemi tanár. Ebben a munkaközponthban született meg a szerző fenti doktori értekezése.

A szerző a lélek félelmi jelenségeit tette vizsgálat tárgyává, nagy forrásirodalom áttanulmányozásával, saját megfigyeléseinek feldolgozásával. Bár részlet-problémát vizsgál, mégis alkalma nyílik az egész lelki élet mélyebb, egységesebb magyarázatára, amit főként Boda nyomán nyújt.

Az értekezés bevezetése a félelem jelentőségére utal. Leküzdhetetlen, ösztönben gyökerező érzés, mely felszakítja az értelem gátjait s hatalmába keríti testi-lelki szervezetünket. A tanulmány pszichológiai és pedagógiai szemszögből vizsgálja a problémát. Mivel a félelmi jelenségek az érzelmi megnyilvánulásokhoz tartoznak, elsősorban az érzelem helyét tisztázza a szerző.

A félelmi jelenségek mélyebb magyarázataként Boda lélektani rendszerének alapjait ismerteti. Az érzelem legmélyebb biológiai struktúrája az ösztönrendszer, amely az egyén és rajta keresztül a faj érdekeit szolgálja. Különbséget tesz az ösztön és a tendencia közt. Az ösztönből a hiányérzetekből táplált impulzus által lesz tendencia. A velünk született ösztönre épül lelki életünk. Mc. Dougall 18 ösztönt vesz fel, közöttük a félelem ösztönét is. Az ösztönök egymásba szerveződnek és köztük az önérvényesítés és önkifejtés tendenciái jutnak uralomra. Erre az alapra épülnek fel az érzelmi-hangulati elemek és az eszmélések.

Ismerteti a szerző az érzelmek különböző felosztását, majd differenciálódását. Az érzelmi élet egyfelől a fiziológiai jellegű indulat, másfelől a lelki tartalmakkal kapcsolatos szenvedély irányába tagolódik. Az indulat is az alapösztönökkel van összefüggésben. A veszélyeztetett szervezet a menekülés tendenciájával védekezik, ez energia-fel szabadulással jár s az ilyen energia-kisülés okozza az indulatot. A lelki fejlődés másik iránya a hajlam, vágy, érzelem, szenvedély lelki fokozatait mutatja. Azonban lelki életünknek érzelmi-hangulati rétege csak az értelmi réteggel fejlődhetik ki teljes gazdagságában. Az érzelmi réteg élettanilag ősi, mint a lelki tudatosulás egyéb körei. Boda feltevése szerint a fejlődésnek egy kezdetlegesebb fokán az érzelmi és értelmi réteg nem volt elkülönülve. A későbbi fejlődés éppen ebben az elkülönülésben állott. A lelki jelenségnek ebből az ősi kapcsolatból következik, hogy a félelem valamennyi cselekvésünket befolyásolja.

A következőkben a félelem és rokonjelenségeinek analizését olvashatjuk. A félelemnél a veszélyt okozó tárgynak, a szorongásnál az alany állapotának van nagyobb szerepe. A félelem jelenségeiben mindig a „magát-féltés” domborodik ki. A félelem olyan ösztönérő, célszerű berendezkedés, amely az élet bármely pillanatában kifejtheti gátló vagy ösztönző befolyását. Érdekes, amit Mc. Dougall nyomán a félelem szublimálódásáról ír. A szublimálódásban a félelem által lekötött erők más irányba fordulnak és az egyént szokatlan teljesítményekre ösztönözhetik. A félelem szerepe az ember életében abban áll, hogy távortartja az ösztöntől a pusztulást jelentő veszélyeket, a szervezetet védelemre készíti, a lelki életben pedig megakadályozza az ösztönöket abban, hogy vakon rohanjanak a veszélybe. A szorongásnak nincs ilyen célszerűségi jellege. Irracionális érzés, amely szabadon lebegve bármely pillanatban kész arra, hogy új tárgyhoz tapadjon, de tárgy nélkül is elhatalmasodhatik a lélekben s melankólikus, a lelki erőket felemészítő, közösséggel ellenséges magatartást okozhat. Ha határozott tárgyhoz kapcsolódik, súlyosabb esetben főbiáról beszélhetünk, ami igen sokféle lehet. A főbiák tönkre teszik a lelki erőket. A szorongás célszerűt-

len jelenség, amely gátolja a gondolkodási, érzelmi és törekvéses folyamatokat. A félelem egyéb jelenségei még a rémület, ijedtség, meglepetés, rettegés, iszony, undor, aggodalom, kétségbeesés, pánik.

A továbbiak során a félelem eredőire vonatkozó álláspontokat ismertet. Mivel a félelem a biológiai ösztönrendszer egyik résztendenciájának ingerlése következtében keletkező indulat, öröklött volta nyilvánvaló. Watson, Preyer, Freud, Adler és Valentin felfogását sorolja fel a szerző. Az álláspontokat így egyezteti: a félelem a szervezetben gyökerezik, de csak a tapasztalati tények által lehetséges. Öröklött félelmi tendenciákat hozdunk, melyek a tapasztalat során válnak indulatokká.

Az értekezés második része a félelmi jelenségek pedagógiáját nyújtja. Ez a pedagógia abban áll, hogy a félelmi tendenciák ne gátolói, hanem segítői legyenek az értékek megvalósulását célzó emberi törekvéseknek. Káros a félelmi gátlások nélküli nevelés, de még károsabb a súlyos félelmi állapot, mely megzavarja a nyugodt életvezetést. Mivel a gyermeki lélek igen hajlamos a félelmekre, a nevelésnek itt nagy szerepe van. Ismerteti a szerző a gyermek öröklött, ösztönből fakadó félelmét, saját maga gyűjtötte vallomásokkal illusztrálja azokat. Félelmet kelt a gyermekben az összalaktól független benyomás, idegenszerű tárgy gyors közeledése, túlságos erős inger, egymáshoz nem illő elemek kapcsolódása, a megszokott tárgy ismeretlen tulajdonsága, olyan helyzet, melyben magárahagyatottsága folytán létbizonyossága hatványozott mértékben jut kifejezésre. Szól a szerző a tapasztalatból fakadó félelelről is. A képzeleti kép is kelthet félelmet a gyermekben, pl. boszorkány, vasorrúbába, rézördög stb. A sötét-től a képzetvilág gazdagodásával kezd félni, amikor is benépesíti azt borzalmas állatokkal. Megrázó félelmet okoz a gyermekben a családból való kiszakításának kísérlete. A villámlás, mennydörgés az ijesztgetés által lesz félelmes.

A következő fejezetekben a családot és iskolát, mint a gyermeknek természetes és kulturális környezetét vizsgálja a félelmi jelenségek pedagógiája szempontjából. A gyermeknek ezek a legtermészetesebb életterei, ezért ki kell ezekből küszöbölni a romboló hatásokat. A megfélemlítés eredményesnek látszó eszköze u. i. nevelői szempontból teljesen rossz. Az így keletkezett félelemérzetek nem maradnak tárgyhoz kötve, hanem mint lelki sebek a tudat alá szorulva olyan szorongó lelki állapotokra vezethetnek, amelyek megbénítanak minden értelmes, rendezett tevékenységet. A félelmi érzés más területre is átsugárzik s az egész jellemet félénykévé, bátoratlanná alakítja, önkeveslővé teszi. A környezet akkor viselkedik helyesen, ha az össz-személyiségre ártalmas félelmet távol tartja, megszünteti, miközben a helyes életvezetés kívánalmainak megfelelő nélkülözhetetlen gátlásokat kiépíti. E cél érdekében meg kell teremtenünk a gyermek megrendült önbizalmát, a világgal való helyes kapcsolatát stb. A megfélemlített gyermek csökkentértékűségét siker-alkalmak nyújtásával fokozhatjuk fel. A gyermek egész környezetében meg kell szüntetni a félénykévé tevő megnyilvánulásokat, helytelen tréfákat, ijesztgetéseket, rémmeséket stb. Úgy kell a környezetet kialakítani, hogy benne a gyermeki lélek hiánytalanul kibontakozhassék.

Ügyes rajzát olvashatjuk a gyermek és iskola viszonyának. Itt következik be a gyermek altruista fordulata, amikor egoista én-jének lerombolásában a közösség utáni vágya vezet. Itt ismerkedik meg a személyfeletti renddel, közösségi élettel, stb. A félelmek keletkezésének új helye lehet az iskola. Legjellemzőbb köztük az iskolai félelem: a druk. A gyermek itt is önérvényesítésre törekszik, s ha ez a kísérlete természetes úton nem sike-

rúl, stréber, áruklodó, vezér, bohóc, kötekedő lesz belőle. A kellemetlen emlék lelki sebként a tudat alá süllyed, de mint irracionális érzés legyőzhetetlen erővel törhet elő, ami a képzetek szabad felmerülését erősen gátolja, a testi-lelki szervezetet kimeríti. Ezeket a szorongásos helyzeteket a nevelőnek ki kell küszöbölnie a nevelésből, értesse meg, hogy a megfélemlített tanuló is teljes értékű tagja az osztálynak, neveljen önismeretre stb.

Az értekezés utolsó nagyobb fejezete a megfélemlített gyermek problémájával foglalkozik. Vázolja azokat az okokat, amelyek következtében nehezen nevelhetővé válik a gyermek. Ilyenkor konfliktusok születnek a gyermek lelkében, s a gyermek kettős életre, szerepjátszásra kényszerül miközben közösségellenes irányba fejlődik. A nehezen nevelhető gyermek problémájában előbb az ideges tünetekkel kapcsolatos jelenségeket, majd a társadalomellenes viselkedések néhány esetét elemzi. Az előbbi csoportból a féltékenységet vizsgálja. Rövid rajzát nyújtja a zárkózott, visszahúzódo, magánytkereső gyermeknek. Magyarázatát adja az enuresis nocturna-nak s az éjszakai felkiáltásoknak. A gyermek társadalomellenes viselkedései közül a hazudozást, a dacot, a lopást emeli ki, amelyeknek hátterében mindenütt a félelmet jelöli meg a szerző. A hazugság legtöbbször a fenyegető büntetés kikerüléséből származik, és tartós szerepjátszásra készítet. A dacban a tagadás és az ellenszegülés tendenciái erősödnek meg s önértéktudatát azzal akarja kikényszeríteni, hogy hozzátartozóinak gondot okoz. Várkonyi nyomán ismerteti a dac pedagógiáját. A lopásban az érvényesülés után sóvárgó lélek jellemző viselkedését látja a szerző. A gyógyító eljárások között a tudatosításnak, az önértéktudat megteremtésének van nagy szerepe. Végül további okos tanácsokat ad a gyermekhibák pedagógiájához.

Az érdekes problémákat felvető, a kísérleti- és gyermeklélektan legújabb eredményeit ismertető, ügyesen összeállított dolgozatot minden, a gyermek, növendék sorsáért felelősséget érző nevelő haszonnal forgathatja. Talán egyetlen kifogás tehető az értekezéssel kapcsolatban: a félelemnek túlzott jelentőséget tulajdonít a szerző.

Dr. Kiss Lajos.

H I R E K.

Kinevezés. — A közokt. miniszter *Kandray Géza Bakk Péter*, Nagy István kolozsvári, *Koncz Lajos* (megbízott igazgató), *Kiss Elek*, *Bene József* marosvásárhelyi, *Bertalan Lázár*, *Balázs Zsigmond*, *Kiss Zsigmond* székelykeresztúri áll. tanítóképző-intézethez, *Mihalikné Gyulai Erzsébet*, dr. *Váczy Margit* kolozsvári, *Kiss János* (megbízott igazgató), *Wildt Erzsébet*, *Pappné Varga Ilona* nagyváradai áll. tanítónőkészítő-intézethez beosztott tanárokat ideiglenesen az áll. tanítóképző-intézeti rendes tanárok létszámába rendes tanárokká; *Venczel László*, *Pálffy Zoltán*, *Arkossy Sándor* kolozsvári, *Asztalos Imre*, *Adorján István*, *Birtha Imre*, *Kovács László*, *Mátyás Ferenc* marosvásárhelyi, *Simó László*, *Khell Zoltán* székelykeresztúri áll. tanítóképző-intézeti, *Kristóf Sarolta*, *Brosch Edit*, *Fosztó Olga*, *Buttinger Rozália*, *Kostyák Imre*, *Roósné Fekete Margit* kolozsvári, *Juricskai Irma*, *Lukács László*, *Dirmayer Marianna* nagyváradai áll. tanítónőkészítő-intézethez beosztott tanárokat ideiglenesen az áll. tanítóképző-intézeti helyettes tanárok létszámába helyettes tanárokká; *Antony Mária* nagyváradai áll. tanítónőkészítő-intézethez beosztott áll. tanítónőt ideiglenesen

az áll. gyakorló-iskolai tanítók létszámába rendes tanítóvá; özv. *Szeléné Kovács* Erzsébet a kolozsvári áll. tanítónőképző-intézethez beosztott tanítónőt az áll. tanítóképző-intézeti tanárok létszámába, el. isk. tanítói illetményekkel egybekötött nevelői teendőik ellátására, áll. helyettes tanítóvá kinevezte.

Kinevezés. — A közokt. miniszter dr. *Jankovits* Miklós tanítóképző-int. tanárt a bölcséleti előtan c. kollégiumra az 1940—41. és 1941—42. tanévekre az Orsz. Testnevelő Tanárvizsgáló Bizottság tagjává kinevezte.

Fizetéskiegészítő államsegély engedélyezése. — A közokt. miniszter *Sturek* Emil, *Milosits* Béla, *Pataki* József, *Ferencz* József marosvásárhelyi rk. tanítóképző-intézeti, *Remetyánné Szamosi* Erzsébet szatmárnémeti rk. tanítónőképző-int., *Obert* M. Alacoque, *Döry* Irén M. Leontina, *Nagy* Mária M. Bertilla, *Rottár* Mária M. Leona, *Malasi* Margit Chrykola, *Heinrich* Mária Alojzia szatmári rk. tanítónőképző-int. szerzetes tanárnők, dr. *Váróné Csató* Gabriella, *Csató* Jolán, *Weress* Margit, *Szabó* Judit, dr. *Lévai* Lajos, *Boérné Leber* Margit, *Seprődi* Ilona, *Haár* F. Rezső székelyudvarhelyi ref. tanítónőképző-intézeti rendes tanárok részére, *Harmath* Sándor marosvásárhelyi rk. tanítóképző-int., *Barabás* Ibolya, *Darázs* Erzsébet, *Dobi* Judit, *L'Auné* Emma kolozsvári rk. tanítónőképző-int., *Viscsay* Ibolya székelyudvarhelyi ref. tanítónőképző-int. helyettes tanárnők részére, *Páll* Béla marosvásárhelyi rk. tanítóképző-int., *Farsang* M. Firmina, *Nacs* M. Evangela kolozsvári rk. tanítónőképző-intézeti, *Gyulai* Terézia M. Hilárina, *Király* Erzsébet M. Blanda szatmárnémeti rk. tanítónőképző-int. szerzetesnők, gyakorlóisk. tanítók részére ideiglenesen fizeték-giegészítő államsegélyt engedélyezett.

Személyi hírek, előadások. — Bognár Gyula, jászberényi tanár márc. 28-án *A kereskedő irodalmunk tükrében* címen, *Khin* Antal bpesti tanár *A fagyosságok a néphagyományban* címen május 12-én tartott előadást a Rádióban. — Dr. *Bálint* Sándor egyet. m. tanár, a szegedi rk. tanítóképző tanára úrnapi népszokásainkat ismertette jún. 12-én a Rádióban. — *Bácsfalvy* Antal a nyíregyházi Bessenyei Társaság által rendezett szabadegyetemi előadások keretében márc. 13-án *A magyar társadalom rosszul szervezettségének okairól*, május 18-án a Nyíregyházi Háztulajdonosok Egyesületének tagértekezletén a polgári légialtalomról tartott előadást.

Dr. Wagner Ferencet, a budapesti áll. tanítóképző-int. tanárát, a *Felvidéki Tudományos Társaság* jegyzőjévé és számvizsgáló-bizottsági tagjává választotta.

Irodalmi szemle. — Dr. Wagner Ferenc: *Történettudomány és történelemtanítás*. (Néptanítók Lapja, 74. évf. 10. sz.) — Vágó Elemér: *Játékos testnevelési óra a népiskola I—II. osztályában*. (U. o.) — Dr. Uherkovich Gábor: *Filmesztétikai nevelést az iskolába!* (Oktatófilm Közlemények, VI. évf. 5. sz.) — Bácsfalvy Antal: *Nyíregyháza a múlt és jelen eszméinek tükrében*. (Nyírvidek Szabolcsi Hírlap, 1940. X—XII.).

A keleti és erdélyi részek tanárainak átképző tanfolyama. — A közokt. miniszter a keleti és erdélyi részek közép- és középfokú iskoláinak igazgatói, tanárai részére május 26—29. napjain Kolozsvárt átképző tanfolyamot rendezett. A tanfolyam célja egyrészt egyetemes tájékoztatás volt, másrészt az egyes iskolatípusok tantervének, ügyvitelének és számvitelének ismertetése. Az általános szervezeti és didaktikai kérdésekről dr. *Balassa* Brunó min. osztályfőnök és v. *Fraknói* József tanker. kir. főigazgató tartott előadást. A tanítóképző-líceumi igazgatók — tanárok részére tartott előadások voltak: *Molnár* Oszkár: Tanári értekezletek; *Rozsondai* Zoltán: Ifjúsági egyesületek; *Molnár* Oszkár: A tanítóképző-líceum tanterve

és utasítása; *Rozsondai* Zoltán: Igazgatói gyakorló-iroda; Szertárak, könyvtárak; *Medgyes* István számv. tanácsos: Költségvetések, számadások, iskolai számvitel. Az előadásokat megbeszélések követték. Az átképző tanfolyamon a következők vettek részt: *Domokos* Pál Péter igazgató, *Szabó* M. Terézia igazgató, *Diviaczky* Rezső igazgató, *Biró* Mózesné, *Kosztayák* Imre, *Bakk* Péter, dr. *Váczy* Margit, *Kandray* Géza, *Mihalikné* Gyulai Irén, *Brosch* Edit (Kolozsvár); *Kiss* János igazgató, *Papné* Varga Ilona, *Lukács* László (Nagyvárad); *Koncz* Lajos igazgató, *Sturek* Emil, *Pellion* Ervin (Marosvásárhely); dr. *Váróné* Csató Gabriella igazgató, *Szabó* Judit (Székelyudvarhely); *Obert* M. Alacoque igazgató (Szatmárnémeti); *Suciu* Aurélia igazgató, *Orzáné* Hosszú Kornélia, *Tálos* Ágoston igazgató, *Ghetie* Konstantinus (Szamosújvár); *Balázs* Zsigmond (Székelykeresztúr).

Intézeti hírek. — A nagykovácsi ref. tanítóképző-intézet énekkara *Márton* Barna zenetanár vezényleésével június 8-án hangversenyt adott a Rádióban. *Orlando di Lasso*, *A. Rauch*, *Kodály* énekművei mellett *Vikár* Sándor nyiregyházi zenetanár két szerzeményét is előadta az énekkar.

Nyugtázás. — Tagdíjat, illetőleg előfizetési díjat fizettek: az 1941. és 1942. év I. és II. felére *Fister* Adrienne; az 1940. év II. és az 1941. év I. felére dr. *Gárdonyi* József; az 1941. év I. és II. felére a debreceni ref. Dóczi tanítónőképző-intézet tanári könyvtára; az 1941. év I. felére *Dunda* János és dr. *Radnai* Oszkár; az 1939. év II. és az 1940. év I. felére *Skersil* Mária. Végül tagdíjhátralék törlesztése címen *Csirszka* Konrád 6.—, dr. *Kosáry* János 10.— és *Gerhardt* Béla 10.— P-t fizettek. Az 1938., 1939., 1940. és 1941. év I. és II. felére *Abkorovits* Endre, az 1939. év I. felére *Szabó* Béla, az 1939. év I. és II. felére dr. *Körös* Endre, *Lechnitzky* Gyula, az 1939. és 1940. év I. és II. felére *Szilágyi* János és *Dohanics* János, az 1939. I. és II., az 1940. év I. felére *Pentz* Ilona, az 1939. év II. és az 1940. év I. felére *Tscheik* Ernő, az 1939. év II. felére (3 példányra) a kalocsai rk. tanítónőképző-intézet, az 1940. év I. felére v. *Losonczy* György és *Zrínyi* Aladár, az 1940. év II. felére *Kisházi* Mihály és *Lovász* János, az 1940. év I. és II. felére dr. *Sáray* Julianna, *Rácz* Erzsébet, dr. *Horváth* Endre, *Kétszery* Margit, *Andor* Ilona, *Papp* Éva, az 1940. év II. és az 1941. év I. felére *Horváth* Jolán, az 1941. év I. felére *Mögerné* Kúzdly Ilona, *Endrei* Tivadar és *Szabó* Zoltán, az 1941. év I. és II. felére *Bartal* Alajos, *Geyer* Béla, *Homor* Imre, *Karácsonyi* Jenő, *Kisházi* Mihály, *Kocsis* Mihály, *Raab* Antal, *Rosta* József, *Sántha* Kamil, *Szkalka* Lajos, *Patyi* Károly, *Mellau* Márton, *Kovács* Rózsa, *Kühár* Klótild, *Soós* Marcellina, *Csere* Beata, *Kóhalmy* Anicéta, és a zalaegerszegi rk. tanítónőképző-intézet (2 példányban). Végül tagdíjtörlesztés címen fizetett 1.— P-t dr. *Mandola* Aladár. Bpest, 1941. május 20. *Frigyes* Béla. pénztáros.

Felelős szerkesztő és kiadó: *Molnár* Oszkár.

Sárkány-nyomda r.-t. Budapest, VI., Horn Ede-utca 9. Tel.: 122-190, 326-066. 18182
Igazgatók: *Wessely* Antal és *Wessely* József.